

Fakulteta za zdravstvo **Angele Boškin**
Angela Boškin Faculty of Health Care

Diplomsko delo
visokošolskega strokovnega študijskega programa prve stopnje
ZDRAVSTVENA NEGA

LEPOTNI SKALPEL MED ESTETIKO IN ETIKO – PREGLED LITERATURE

BEAUTY SCALPEL BETWEEN ETHICS AND AESTHETICS: A LITERATURE REVIEW

Mentorica:
doc. dr. Sedina Kalender Smajlović

Kandidatka:
Sara Vihtelič

Jesenice, december, 2024

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem vsem, ki so mi na kakršen koli način pomagali pri nastajanju mojega diplomskega dela.

Posebna zahvala gre moji mentorici, doc. dr. Sedinii Kalender Smajlović, za hitro odzivnost, vso strokovno pomoč, usmerjanje in potrpežljivost skozi celoten proces pisanja. Vaše nasvete in konstruktivne pripombe sem izjemno cenila in mi bodo vedno ostali v dragocenem spominu.

Iskrena hvala tudi recenzentki, mag. Eriki Povšnar, viš. pred., za natančno pregledovanje mojega diplomskega dela, ki je pripomoglo k izboljšanju končnega izdelka, ter lektorici Nadi Mulej, prof. slov. j.

Zelo sem hvaležna svojemu možu Dejanu. Tvoja neskončna podpora, razumevanje in spodbuda so mi dajali moč in motivacijo, da sem lahko zaključila to pomembno poglavje v življenju. Brez tebe ne bi zmogla! Hvala, ker si bil vedno ob meni, ko sem te najbolj potrebovala, in mi stal ob strani z ljubeznijo in s potrpežljivostjo.

Hvala tudi mojima sinovoma, Patriku in Kristianu za podporo in razumevanje, ko sem preživljala čas za knjigami in računalnikom. Vajina spodbuda mi je pomenila ogromno.

POVZETEK

Teoretična izhodišča: Estetska kirurgija je doživela izjemen porast v priljubljenosti ter dostopnosti, kar pa nadalje odpira številna kompleksna etična vprašanja ter vprašanja o osebnih in družbenih vrednotah. Namen pregleda literature se osredotoča na etične dileme na področju estetske kirurgije.

Cilj: Glavni cilj je ugotoviti, katere etične dileme se pojavljajo pri estetski kirurgiji in kako se etični ter estetski vidiki prepletajo pri odločanju o uporabi lepotnih skalpelov.

Metoda: Za iskanje podatkov smo uporabili podatkovne baze: CINAHL, ProQuest, PubMed, Springerlink, ScienceDirect ter Wiley. Uporabili smo ključne besede: “ethical dilemma AND aesthetic surgery”, “body image AND aesthetic surgery AND social media” in “(ethical AND aesthetic surgery) AND (beauty ideal OR body image OR body standard) AND (media influence OR social media)”. Izvedli smo metodo analize vsebin pridobljenih zadetkov in oblikovali vsebinske kode in kategorije.

Rezultati: Pregledali smo 74 vključenih člankov v polnem besedilu. V obdelavo spoznanj smo vključili 52 člankov. 22 člankov smo umestili v končni pregled. Identificirali smo 33 kod, ki smo jih združili v 4 vsebinske kategorije: 1 – Etična vprašanja v estetski medicini, pomen za paciente ter profesionalna odgovornost, 2 – Izobraževanje, regulacija in pravni vidiki, 3 – Mediji, ideali lepote in njihov pomen za etiko estetske kirurgije, 4 – Trendi in statistike estetske kirurgije. Glede na hierarhijo dokazov v znanstveno raziskovalnem delu je bilo največ raziskav iz 8. nivoja ($n = 13$).

Razprava: Estetska kirurgija odpira vrsto etičnih vprašanj, saj se posegi večinoma izvajajo iz estetskih, ne zdravstvenih razlogov. Ohranjanje osebne avtonomije pri odločitvah o estetskih posegih je ključno, vendar se pacienti pogosto soočajo s pritiski družbenih pričakovanj in idealov lepote. Etika v estetski kirurgiji zahteva skrbno tehtanje koristi in tveganj posega ter zagotavljanje pravičnosti, varnosti in odprte komunikacije s pacienti. Zdravstvena nega ima pomembno vlogo pri celostni podpori pacientom, osredotočena je na njihovo dobrobit, varnost in informirano odločanje, hkrati pa spodbuja etično prakso in empatijo.

Ključne besede: lepotni ideal, mediji, etične dileme

SUMMARY

Theoretical background: Aesthetic surgery has experienced a significant rise in popularity and accessibility, which in turn raises numerous complex ethical questions as well as questions about personal and societal values. The aim of this literature review is to focus on the ethical dilemmas in aesthetic surgery.

Aims: The main objective of this diploma thesis was to identify the ethical dilemmas that arise in aesthetic surgery and how ethical and aesthetic aspects intertwine in the decision-making process regarding the use of cosmetic procedures.

Methods: For data retrieval, we used the following databases: CINAHL, ProQuest, PubMed, Springerlink, ScienceDirect, and Wiley. The keywords used were: “ethical dilemma AND aesthetic surgery,” “body image AND aesthetic surgery AND social media,” and “(ethical AND aesthetic surgery) AND (beauty ideal OR body image OR body standard) AND (media influence OR social media).” We conducted a content analysis of the retrieved results and developed thematic codes and categories.

Results: We reviewed 74 full-text articles, of which 52 were included in the analysis. Ultimately, 22 articles were incorporated into the final review. We identified 33 codes, which were grouped into four thematic categories: 1 – Ethical issues in aesthetic medicine, their significance for patients, and professional responsibility; 2 – Education, regulation, and legal aspects; 3 – Media, beauty ideals, and their ethical relevance to aesthetic surgery; and 4 – Trends and statistics in aesthetic surgery. Based on the hierarchy of evidence in scientific research, most studies were at level 8 (n = 13).

Discussion: Aesthetic surgery presents a range of ethical dilemmas, as procedures are primarily performed for cosmetic rather than medical reasons. Maintaining personal autonomy in decision-making about aesthetic procedures is essential, but patients often face pressure coming from societal expectations and beauty standards. Ethics in aesthetic surgery requires careful weighing of the benefits and risks of procedures while ensuring fairness, safety, and open communication with patients. Nursing care plays a key role in providing holistic support to patients, focusing on their well-being, safety, and informed decision-making, while also promoting ethical practice and empathy.

Key words: beauty ideal, media, ethical dilemma

KAZALO

1 UVOD	1
2 EMPIRIČNI DEL.....	10
2.1 NAMEN IN CILJI RAZISKOVANJA	10
2.2 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	10
2.3 RAZISKOVALNA METODOLOGIJA	10
2.3.1 Metode pregleda literature.....	10
2.3.2 Strategija pregleda zadetkov.....	11
2.3.3 Opis obdelave podatkov o pregledu literature.....	12
2.3.4 Ocena kakovosti pregleda literature	13
2.4 REZULTATI	14
2.4.1 PRISMA diagram	14
2.4.2 Prikaz rezultatov po kodah in kategorijah	15
2.5 RAZPRAVA.....	22
2.5.1 Omejitve raziskave	33
2.5.2 Prispevek za stroko in nadaljnje raziskovalno delo.....	34
3 ZAKLJUČEK	35
4 LITERATURA	37

KAZALO SLIK

Slika 1: PRISMA diagram.....	15
------------------------------	----

KAZALO TABEL

Tabela 1: Rezultati pregleda literature (primeri podatkovnih baz).....	11
Tabela 2: Hierarhija dokazov	13
Tabela 3: Tabelarični prikaz rezultatov	15
Tabela 4: Razporeditev kod po kategorijah.....	22

SEZNAM KRAJŠAV

ISAPS	International Society of Aesthetic Plastic Surgery
ZpacP	Zakon o pacientovih pravicah
ZZdrS	Zakon o zdravniški službi
ZDA	Združene države Amerike
ASPS	American Society of Plastic Surgeons

1 UVOD

Koncept lepote je hipnotiziral človeški um in definicija lepote je bila tema razprav že od časov antike. Lepota ni merljiva, kljub temu pa ima od preteklosti do danes veliko različnih opisov in perspektiv. Skozi stoletja so ljudje poskušali odkriti nove vidike lepote, od intelektualnih do fizičnih, ki so bili deležni ogromno pozornosti, in v vsakem zgodovinskem obdobju je prevladoval določen standard lepote, predstavljen v umetniških upodobitvah ter različnih kulturnih in geografskih kontekstih (Sisti, et al., 2021). Iskanje lepote in želja po njej je stara kot civilizacija sama, vendar je njeno točno opredelitev težko natančno definirati, zato se definicije razlikujejo glede na filozofske poglede, njihove koncepte in različne nevropsihološke raziskave. Skupno jim je, da lepota sproži čustvo pri opazovalcu, se nas globoko dotakne ter izzove veselje in predanost. Lepoto opredelimo kot lastnost, ki ugaja čutilom, kar pojasnjuje njeno povezavo z umom in čustvi ter zadošča splošnemu reku »lepota je v očeh opazovalca«. Esenca lepote je lastnost nedolžnosti, je čista, preprosta, njena bistvena sestavina pa je mladost, s katero je neločljivo povezana. Ljudje smo programirani, da nas zapelje in neustavljivo privlači sveža privlačnost mladosti, in boleče je dejstvo, da lepota človekovega videza zbledi s starostjo (Wong, et al., 2021). Ljudje dajemo vedno večji pomen embalaži, katere namen je poudarjanje zunanje podobe človeka, in jo želimo narediti kar se da estetsko (Ahčan & Klarendić, 2015). Harth (2017) navaja, da estetiko razumemo kot razširjeno teorijo lepote in umetnosti, izhaja iz grščine in pomeni zaznavanje, občutenje, njen osrednji koncept pa se nanaša na subjektivni užitek. V zadnjih desetletjih je tako estetska medicina dosegla vse večji družben pomen in zasedla trdno mesto v medicinski stroki.

Znanost in medicina se že stoletja uporabljata za spreminjanje teles. Estetska kirurgija ima svoje korenine v Evropi približno v 15. stoletju, vendar so dokazi, da njen razvoj sega celo dve tisočletji nazaj, in sicer so ob popravilih pohabljenih ušes in ustnic, opravljali tudi zunanje izreze nosu, pri čemer so izrezali kožne nepravilnosti. Operacije v tistem času so bile nevarne, saj sta anestezija in antisepsa postali dostopni šele kasneje v 19. stoletju (Latham & Mchale, 2020). Pomemben prispevek k samemu razvoju estetske medicine lahko pripišemo interdisciplinarnosti in pristopu številnih strokovnjakov z različnih področij medicine. Z razvojem antiseptike v kirurgiji, razkuževanjem operacijskih

inštrumentov ter posledično velikim zmanjšanjem pooperativnih okužb, je estetska kirurgija doživela svojo ekspanzivno rast (Mrak, 2016). Sprožilec v 20. stoletju je bil razvoj tehnik za zdravljenje poškodb, ki so izhajale iz prve svetovne vojne, prišlo je do premika in tega, kar danes poznamo kot estetska kirurgija. Po Evropi so v istem času že izvajali lifting obraza ter blefaroplastiko. Velik poudarek je bil na diskriminaciji, zato so ljudje z uporabo lepotne kirurgije poskušali prikriti svojo etično identiteto. Kasneje so izvajali estetske posege na pomlajevanju in na spremembi spolne anatomije. Danes pa se ljudje ne bojijo več paradirati s svojim spremenjenim in idealiziranim videzom (Latham & Mchale, 2020). Kot navaja Feng (2020), se bo področje estetske kirurgije zaradi naraščanja povpraševanja po družbeni estetiki še naprej bogatilo, holistično integrirana medicina pa mora vključevati najnovejše teorije ter klinične prakse za zagotovitev boljše zdravstvene obravnave. Področje je zacvetelo v industrijo, vredno milijarde, kar privablja številne registrirane in neregistrirane zdravstvene delavce. Lim, et al. (2024) poudarjajo, da ima regulativno okolje za kozmetično kirurgijo ključno vlogo pri oblikovanju praks znotraj svojih okvirov, zagotavljanju varnosti pacientov in ohranjanju etičnih standardov. Poudarjajo pomen strogih regulacij v kozmetični kirurgiji ter zagovarjajo izboljšane regulativne ukrepe in celovito izobraževanje kvalificiranih izvajalcev.

Ključno je ohranjanje standardov ter prilagajanje potreb za zaščito pacientov v hitro razvijajočem se okolju estetske kirurgije. Tudi Brstilo Lovrić, et al. (2023) navajajo, da se je človeško telo v kontekstu visoke postmodernosti premaknilo v osrednjo referenco osebnega življenja, telo pa se je prepustilo samozavestnim izbiram v imenu dela na sebi in zase ter postalo projekt v nastajanju, izhajajoč iz identitete značaja. Na telo se gleda kot na material, ki ga je potrebno popraviti, preoblikovati in ena izmed svetovno priljubljenih oblik dela s telesom ter identiteto je estetska kirurgija. Le-ta ima več terminoloških pomenov. Neredko se identificira s kozmetičnimi, plastičnimi, korekcijskimi oziroma rekonstruktivnimi operacijami. Plastična kirurgija je termin, ki pokriva vsa področja, rekonstruktivna kirurgija velja za zdravljenje deformacij zaradi bolezni, prirojenih napak ali poškodb, kozmetična ali estetska kirurgija pa sta izraza za prostovoljne, izbirne postopke, ki nimajo potreb iz medicinskih vzgibov, ampak za lepotne, pomlajevalne učinke oziroma postopke proti staranju. Estetska kirurgija je svetovno priljubljen pojav, v katerem zrcalimo transformacijski potencial človeškega

telesa, ne le biološke, ampak tudi socialno-kulturne kategorije. Veja estetske kirurgije telo definira kot pomanjkljivo, pojavljajo se potrebe po spremembah, izboljšuje se fizični videz.

V grobem estetske posege delimo na invazivne in neinvazivne. Skupna jim je sprememba videza, ki vpliva na posameznikovo samopodobo ter njegov odnos do okolice. Ključno je zadovoljstvo uporabnika in ne le brezhibno izpeljana operacija. Obstaja ogromna globalizacija na področju estetske kirurgije. V moderni družbi so ti posegi sprejeti kot ena od možnih poti do osebne sreče, zato doživljajo skokovit porast priljubljenosti. Najbolj izvajane estetske operacije v svetu so korekcija nosu (rinoplastika), odstranitev podkožnega maščobnega tkiva z različnih delov telesa (liposukcija), povečanje prsi (augmentacija), odstranitev odvečne kože ali maščobnega tkiva s trebuha oziroma zategovanje trebuha (abdominoplastika), korekcija vek (blefaroplastika) in druge (Ahčan & Klarendić, 2015). Za naraščanje števila lepotnih operacij je odgovorna večja osveščenost ljudi na eni strani, na drugi strani pa številne nove tehnike in hiter razvoj same stroke. Ljudje so ugotovili, da so na podlagi svojega videza skozi življenje bolj privilegirani, da so jim na podlagi videza dane večje možnosti in ravno estetska kirurgija jim omogoča, da tisto najlepše v njih pride na dan. Omogoča osebi, da pokaže pravi obraz in se ne sramuje samega sebe (Kovač, 2015). Najnovejše raziskave International Society of Aesthetic Plastic Surgery (ISAPS, 2022) poročajo o porastu estetske kirurgije po vsem svetu. V zadnjih štirih letih gre za skoraj polovično povečanje tako kirurških kot nekirurških posegov, v katerih vodilna država ostajajo Združene države Amerike, sledijo Brazilija, Japonska in Kitajska. Podoben trend opazimo tudi v Sloveniji. Na splošno največji delež uporabnikov estetske kirurgije predstavljajo ženske, med njimi jih največ predstavlja skupina srednjih let, nekje med 40–55 letom, sledijo jim mlajše generacije. Motivi, da se odločijo za estetske posege so predvsem socialni in osebni. Prvi temeljijo na družbeni motivaciji – posameznik si želi biti privlačnejši v očeh drugih, ki so mu pomembni, in posledično želi izboljšati svoje socialne in karijerne priložnosti. Pri osebnih motivih pa gre predvsem za prednosti privlačnejšega videza nasploh, za izboljšanje svoje samopodobe. Oba motiva se med seboj prepletata in ju je težko ločiti. Ljudje imajo bolj pozitiven odnos do estetskih storitev, če verjamejo, da videz pomembno vpliva na njihovo vsakdanje življenje in je posledično pomemben za njihovo pozitivno samoocenjevanje.

Tudi konkurenčnost in potreba, da so uspešni v vsem, kar počnejo, ter izpostavljenost idealiziranim slikam, ki jih množično izpostavljajo mediji, ter strah pred staranjem, igrajo veliko vlogo. Ljudje vlagajo v svoj videz, da bi se počutili bolje, imeli boljšo samopodobo ali da bi bili bolj privlačni za svojo družbo (Milfelner & Kikel, 2016). Tudi družbeni odnos do lepote se je v nekaj desetletjih dramatično spremenil. Kirurgija, kot zdravljenje za izboljšanje lepote, je postala izbor življenjskega sloga za vedno več ljudi, pri čemer se poveča tudi samo število uporabnikov, kar je posledica številnih socialno-ekonomskih in tehnoloških dejavnikov. Čeprav so se operacije nekoč izvajale diskretno, jih sedaj vedno več ljudi prizna in celo slavi. Če pogledamo vprašanje spola, lahko opazimo, da se moški odločajo za operacije v večjem številu kot kadarkoli prej, vendar so še vedno ženske tiste, ki so večinsko podvržene tovrstnemu zdravljenju. Medtem ko se je kirurgija normalizirala in je mogoče razbrati svetovne norme, so ženske glede na to normalizacijo odvisne od kulturnega in družbenega okolja, v katerem prebivajo. Nismo vsi enaki in nismo vsi pod enakim pritiskom prilagoditve patriarhalnim idealom lepote (Griffiths & Mullock, 2017). Skozi javnost in množične medije se poleg osveščenosti plasira tudi lepotni ideal teles, ki kljub globalizaciji kaže nekaj medkulturnih razlik (Cevnik, 2015). Fizični vidik je pomemben dejavnik osebne identitete in čeprav v dojemanje privlačnosti vodijo prirojene preference, lahko na to vpliva tudi družbeno-kulturno okolje. Lepotne ideale krepijo in prenašajo trije primarni socio-kulturni vplivi: starši, vrstniki in mediji (Walker, et al., 2019). Danes so lepotni ideali vse prej kot enotni, saj je tudi pojem lepote relativen. Stalno se spreminja in, kot smo mi dobili zaznamke lepotnih idealov iz prejšnjih kultur, bodo tudi naše slike zaznamki za prihodnost po časovni mreži. Bistvenega pomena je, da si v sodobni družbi lahko vsak izbere svoj lepotni ideal, tudi če bo ustvarjen s pomočjo kirurških tehnik, da si ustvari popolnost in skladnost po svojih željah (Klarendić, 2015), kar pa lahko kot pri vsaki drugi veji medicine, postavi številna etična vprašanja (Mrak, 2016). Obsežnejša je neka stroka, večje so etične dileme za posamezne strokovnjake.

Etiko nosi vsak posameznik in moralna drža človeka je njeno izhodišče. Človekova vest uravnava v določeni situaciji ravnanje in presojo, da ravnamo v skladu s prepričanjem, kaj je dobro in prav, poleg tega pa na nas vplivajo tudi družbene sestavine, poklicne zadeve ter vrednote. Zaradi delovanja v družbi in poklicu strokovnjakom olajšajo odločanje profesionalni etični kodeksi, še posebej ob nastalih etičnih dilemah, ki urejajo

tisto, kar strokovnjak ne more. Služijo za presojo ravnanja posameznika in njegovo odgovornost. Etika predstavlja v zdravstvu temeljno načelo delovanja, etični kodeksi pa opredeljujejo vrednote poklica (Berkopec, 2018). Z napredkom medicine in vse večjo dinamiko zdravstvenega sistema postajajo etična vprašanja v zdravstvu ter zdravstveni negi vse bolj zapletena. Etika v zdravstvu so standardi ali načela moralne presoje ali dejanj, ki zagotavljajo metodičen sistem pri razlikovanju pravega od napačnega na podlagi določenih prepričanj. Etična praksa zdravstvene nege vključuje temeljne etične odgovornosti, etični kodeksi pa poleg služenja opredelitve poklica zdravstvene nege orisujejo tudi dolžnosti, odgovornosti in obveznosti. Kodeks etike služi kot vodilo za izvajanje nalog, na način, ki je skladen s kakovostjo oskrbe, etičnimi obveznostmi poklica, sprejemanjem pravic posameznika ter varnostjo pacientov. Pomembno je tudi spoštovanje posameznikovega dostojanstva (Asare, et al., 2022).

Estetski posegi so v današnjem svetu vedno bolj iskani in lepota se vse bolj obravnava kot ideal, vendar pa operacije predstavljajo resna tveganja za potrošnike. Ko se posameznik podvrže estetskim operacijam, se lahko pojavi precejšnje tveganje za zdravje. Gre za donosno zasebno industrijo, ki se globalno razvija okoli kozmetičnih posegov, kar spreminja pacienta v zasebnega potrošnika estetskih storitev, ki vlaga vase, postane pa izpostavljen tveganju finančnega izkoriščanja in nastanku škode (Latham & McHale, 2020). Pri posegih lahko pride do velikih izgub krvi, podplutb, okužb, globoke venske tromboze, težav pri celjenju ran, brazgotin, hematov, pljučnega edema, lahko celo smrti. Nekateri estetski posegi in operacije so obsežni, lahko vseživljenjski, zahtevajo stalno vzdrževanje, odstranitev ali korekcije. Poleg tega lahko pacienti trpijo za kliničnimi ali psihološkimi simptomi, ki bi morali preprečiti estetski poseg ali operacijo, vendar jih izvajalec morda ne upošteva zaradi finančnega interesa, pomanjkanja strokovnosti in kvalifikacij ali pa zaradi prikrivanja simptomov s strani pacienta.

Razširile so se agresivne tehnike prodaje in mamljive ponudbe izvajalcev estetske kirurgije, ki želijo pritegniti potencialno ranljive paciente. Zaradi tega se je povečala osveščenost javnosti o tveganjih, še najbolj pa bi k temu pripomogli zakonski predpisi, ki bi omogočili odstranitev potencialno nevarnih praks v estetski kirurgiji (Rufai & Davis, 2014). Zaradi trenda naraščanja povpraševanja po estetski kirurgiji prihaja do težav s

kompleksnostjo lepotnih operacij in do globljih razlik v podanih informacijah med plastičnimi kirurgi in pacienti. Glede na izbiro estetskega posega obstaja potreba po zagotavljanju standardnega obrazca za informirano soglasje, v skladu z zakonodajo države. Zaradi vpliva medijskega oglaševanja, lahko pri pacientih nastanejo pretirana pričakovanja, kar vodi do pogostejših pravnih zahtevkov kot pri drugih operacijah. Pacientom je potrebno predstaviti možne zaplete, alternativne postopke, privolitev mora biti svobodna. Opraviti je potrebno razgovor in upoštevati eventualne težave v duševnem zdravju, saj se lahko težave po operaciji poslabšajo. Besedo privolitev razčlenimo kot odobritev, dovoljenje in prostovoljno strinjanje. Je dejanje razuma in pomeni, da je oseba, ki daje privolitev, duševno sposobna in da lahko sodeluje v intervenciji po doseženem razumevanju ustreznih dejstev ter povezanih tveganj. Temelji na načelih avtonomije in zasebnosti (Nejadsarvari & Ebrahimi, 2014).

Estetske operacije v Sloveniji so, podobno kot v mnogih drugih razvitih državah, podvržene regulaciji, katere cilj je zagotoviti varnost pacientov, preprečiti nelegalne prakse in ohraniti visoke standarde zdravstvene oskrbe. Zakon o pacientovih pravicah (ZpacP, 2022) določa pravice pacientov pri vseh izvajalcih zdravstvenih storitev, postopke za uveljavljanje teh pravic in z njimi povezane dolžnosti. Glavni cilj zakona je zagotavljanje enakopravne, primerne, kakovostne in varne zdravstvene obravnave, ki temelji na zaupanju in spoštovanju med pacienti ter zdravstvenimi delavci. Zakon implementira tudi evropsko direktivo o pravicah pacientov pri čezmejnem zdravstvenem varstvu, ki vključuje varstvo osebnih podatkov in dostop do zdravstvene dokumentacije. Uresničevanje pacientovih pravic temelji na načelih, ki vključujejo spoštovanje posameznika, telesne in duševne celovitosti, zagotavljanje največje zdravstvene koristi ter zaščito zasebnosti. Pri vseh izvajalcih zdravstvenih storitev se pravice pacientov uveljavljajo skozi strokovne standarde, normative, medicinsko doktrino in zmožnosti slovenskega zdravstvenega sistema. Takšna obravnava ne le ustreza potrebam pacientov, temveč tudi gradi odnos zaupanja. Kakovostna obravnava prinaša rezultate, primerljive z najboljšimi praksami, medtem ko varna obravnava preprečuje morebitno škodo. Za pridobitev privolitve pacient uporablja privolitveni obrazec, ki vsebuje osnovne podatke o izvajalcu, opis medicinskega posega, pričakovane koristi in tveganja ter identifikacijske podatke pacienta. Zdravnik mora pacientu posredovati informacije o posegu na razumljiv

način, pacient pa mora aktivno sodelovati pri svojem zdravju, upoštevati strokovna navodila in nuditi točne informacije o svojem stanju. Predhodno mora izvajalec zdravstvenih storitev pacientu posredovati tudi informacije o predvidenih stroških. Če pacient meni, da so mu bile kršene pravice, lahko vloži zahtevo za obravnavo kršitev pri pristojni osebi izvajalca ali pred Komisijo Republike Slovenije za varstvo pacientovih pravic. Zdravstveni delavci morajo svoje delo opravljati v skladu s sprejeto zdravstveno doktrino in kodeksom medicinske deontologije ter drugimi strokovnimi in etičnimi kodeksi. Zakon o zdravniški službi (ZZdrS, 2024) določa, da lahko zdravnik samostojno opravlja zdravniško službo le, če izpolnjuje zakonske pogoje, kot so ustrezna izobrazba, vpis v register in pridobitev licence. Zdravnik z osnovno licenco lahko deluje v omejenem obsegu, če je zaključil izobraževanje na medicinski fakulteti; kvalifikacije, pridobljene v drugih državah, se priznavajo v skladu z veljavno zakonodajo. Pri opravljanju dela so zdravniki dolžni obravnavati vse paciente enakopravno ter spoštovati njihove ustavne in zakonske pravice. V primeru nenujne pomoči lahko zdravnik odkloni poseg, če meni, da ni v skladu z njegovo vestjo, in mora o tem obvestiti pacienta. Prav tako zdravnik ne nosi odgovornosti za potek zdravljenja, če pacient navaja neresnične podatke o svojem zdravstvenem stanju ali ne upošteva navodil.

Pri izvajanju lepotnih posegov in operacij je potrebno upoštevati etična načela, ki zagotavljajo varnost pacientov, spoštovanje njihove avtonomije in ohranjanje visokih standardov v zdravstveni oskrbi. Etična načela so: enakost, dostojanstvo in avtonomija pacienta, kar pomeni, da skrbimo za zdravje in dobrobit ljudi ob spoštovanju njihovih pravic ter opravljamo svoje delo strokovno in odgovorno; informiranje, izbira in odločanje pacienta, kar pomeni, da spoštujemo pravico pacienta do informiranja in samostojnega odločanja; zasebnost pacienta, kjer zagotavljamo dostojanstvo in zasebnost v vseh zdravstvenih stanjih; kompetentno zdravstveno nego, ki jo nudimo v okviru svojih pristojnosti; največjo korist pacienta, s katero delujemo v skladu z njegovo dobrobitjo; poklicno molčečnost, ki jo upoštevamo v vseh okoljih; etično delovanje pri raziskovanju in razvoju, s katerim spoštujemo pravice udeležencev; etično delovanje posameznika in tima, ki vključuje sodelovanje različnih strokovnjakov; predajanje znanja in usposabljanje novih sodelavcev; socialno pravičnost in dostopnost ter trajnostni razvoj in

skrb za okolje, kar pomeni, da delujemo v interesu skupnosti ter sprejemamo odgovornost za etična in strokovna načela v zdravstveni negi (Halbwachs, et al., 2024).

Pomembno vlogo pri izvajanju lepotnih operacij ima poleg zdravnika operaterja tudi medicinska sestra, predvsem v predoperativnem obdobju, kjer lahko pacienti kažejo neko stopnjo tesnobe in stresa. Negovalni tim mora zagotoviti telesno in čustveno pripravljenost, oceno stanja za zmanjševanje tveganj, spodbujanje k okrevanju ter izogibanje zapletom v pooperativnem obdobju (Voese, et al., 2015). Poleg psihične obsega priprava pacienta še fizično in administrativno pripravo. Pacient mora biti s strani medicinske sestre poučen o vsem, kar mora vedeti pred operacijo in po njej. Najbolj pomemben del je predoperativni intervju za pridobitev ustreznih informacij, da se lahko zagotovi kontinuirana zdravstvena nega in kakovostna zdravstvena oskrba. Zdravnik operater vodi pogovore s pacienti glede same operacije, postopka, medicinska sestra pa je zadolžena za pridobitev informacij o pacientovem zdravju, o pričakovanjih, pogovori se o izkušnjah prejšnjih operacij, anestezije, ugotovi se čustveno stanje in pripravljenost na poseg. Medicinska sestra poskrbi, da je obrazec pacientovega soglasja pravilno izpolnjen ter opravi fizično pripravo glede na operacijo, ki se bo izvedla; od higienskih ukrepov, priprave intravenoznega kanala, snemanje elektrokardiograma in tako dalje, vključno s fotografijo pred posegom, za primerjavo rezultata. Po operaciji je vloga medicinske sestre monitoring, opazovanje stanja pacienta ter operativne rane. Da medicinska sestra zna pravilno in pravočasno ukrepati ob zapletih, mora imeti znanje in sposobnosti prepoznavanja sprememb, skrbi za higieno, prvega vstajanja ter podajanja navodil za opazovanje in nego v domačem okolju (Tratnik, 2016).

V zadnjih desetletjih smo priča izrazitega porasta priljubljenosti estetskih posegov in operacij. Ta trend, ki ga podpirajo številne ugotovitve, postavlja pred nas vrsto kompleksnih vprašanj, ki presegajo zgolj estetske preference posameznika. Medtem ko tehnološki napredek in večja dostopnost teh posegov omogočata ljudem, da spremenijo svoj fizični videz, se hkrati pojavljajo tudi številne etične dileme. Pomemben dejavnik, ki spodbuja ljudi k odločanju za estetske posege, so družbeni pritiski in ideal lepote, ki ga promovirajo mediji in popularna kultura. Ta ideal je pogosto nerealističen in nedosegljiv, kar lahko pri posameznikih povzroča nezadovoljstvo z lastnim telesom in s

tem povezane težave v duševnem zdravju. Vprašanje, ki se pri tem postavlja, je, v kolikšni meri bi se morali posamezniki prilagajati družbenim standardom lepote in ali je želja po popolnosti vedno etično upravičena.

2 EMPIRIČNI DEL

Izvedli smo pregled literature.

2.1 NAMEN IN CILJI RAZISKOVANJA

Namen diplomskega dela je bil predstavitev teme lepotnih skalpelov in estetske kirurgije ter prikazati pomembnost etičnih vprašanj.

Cilj diplomskega dela je bil ugotoviti etična vprašanja na področju estetske kirurgije, ki jih je potrebno preučiti in ovrednotiti v kontekstu družbenih sprememb in individualnih izbir.

2.2 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Na podlagi namena in cilja smo si postavili naslednji raziskovalni vprašanja:

- 1) Kakšna so etična vprašanja, ki se pojavljajo pri uporabi lepotnih skalpelov?
- 2) Kako družbeni konteksti in standardi lepote učinkujejo na etiko estetske kirurgije?

2.3 RAZISKOVALNA METODOLOGIJA

V diplomskem delu smo izvedli pregled domače in tuje literature.

2.3.1 Metode pregleda literature

Izvedli smo pregled slovenske in tuje znanstvene ter strokovne literature, objavljene v obdobju med 2014 in 2024. Pregledali smo podatkovne baze CINAHL, ProQuest, PubMed, Springerlink, ScienceDirect ter Wiley. V podatkovnih bazah smo uporabili Boolova logična operatorja AND in OR in ključne besede: “ethical dilemma AND aesthetic surgery”, “body image AND aesthetic surgery AND social media” in “(ethical

AND aesthetic surgery) AND (beauty ideal OR body image OR body standard) AND (media influence OR social media)”.

2.3.2 Strategija pregleda zadetkov

V tabeli 1 smo prikazali rezultate pregleda literature po podatkovnih bazah, ključnih besedah, številu zadetkov, izbranih zadetkih za pregled v polnem besedilu. S pomočjo PRISMA diagrama (slika 1) smo prikazali celoten proces iskanja in izbora relevantnih zadetkov. Pri iskanju zadetkov smo upoštevali vsebinsko ustreznost, vključevali smo članke s celotnim besedilom in recenzirane članke, upoštevali smo vključitvene in izključitvene kriterije.

Vključitveni kriteriji so bili ustrezna tematika in ustrezna metodološka zasnova člankov (kvantitativna, kvalitativna in mešana raziskovalna zasnova). Opazovana populacija v raziskavah so bili pacienti (uporabniki) lepotnih skalpelov in zdravstveni delavci (izvajalci lepotnih operacij). Izključitveni kriteriji so bili članki, ki se vsebinsko niso skladali s področjem raziskovanja, pisma urednikom, protokoli, članki v jezikih, ki niso bili angleški in slovenski, objavljeni pred 2014, in neustrezno opredeljena populacija raziskovanja.

Tabela 1: Rezultati pregleda literature (primeri podatkovnih baz)

Podatkovna baza	Ključne besede	Število zadetkov	Izbrani zadetki za pregled v polnem besedilu
CINAHL	ethical dilemma AND aesthetic surgery	3	1
	body image AND aesthetic surgery AND social media	8	1
ProQuest	ethical dilemma AND aesthetic surgery	19	2
	(ethical AND aesthetic surgery) AND (beauty ideal OR body image OR body standard) AND (media influence OR social media)	8	1
PubMed	ethical dilemma AND aesthetic surgery	5	1

Podatkovna baza	Ključne besede	Število zadetkov	Izbrani zadetki za pregled v polnem besedilu
SpringerLink	ethical dilemma AND aesthetic surgery	27	2
	(ethical AND aesthetic surgery) AND (beauty ideal OR body image OR body standard) AND (media influence OR social media)	49	3
ScienceDirect	ethical dilemma AND aesthetic surgery	19	2
	body image AND aesthetic surgery AND social media	27	2
	(ethical AND aesthetic surgery) AND (beauty ideal OR body image OR body standard) AND (media influence OR social media)	24	2
Wiley	body image AND aesthetic surgery AND social media	11	1
	(ethical AND aesthetic surgery) AND (beauty ideal OR body image OR body standard) AND (media influence OR social media)	128	4
SKUPAJ	/	328	22

2.3.3 Opis obdelave podatkov o pregledu literature

Pregled literature smo izvedli v obdobju od novembra 2023 do oktobra 2024. Izvedli smo tematsko analizo podatkov. Tematska analiza je priljubljena kvalitativna metoda, ki se uporablja za sistematično preučevanje besedilnih podatkov. Namenjena je odkrivanju vzorcev, tem in pomenov v podatkih. Aveyard (2014) v svojem delu ponuja jasen in strukturiran pristop k izvedbi tematske analize, ki je postal eden od standardnih referenc na tem področju. Osnovni koraki tematske analize so:

- 1) Seznanitev s podatki: Raziskovalec večkrat prebere podatke, da pridobi splošen vpogled v njihovo vsebino.
- 2) Generiranje začetnih kod: Raziskovalec začne z dodeljevanjem začetnih kod posameznim odlomkom besedila, ki predstavljajo podobne ideje, teme ali pojave.

- 3) Iskanje vzorcev: Kode se združijo v večje tematske enote, ki se imenujejo kategorije.
- 4) Definiranje tem: Kategorije se pregledajo in po potrebi dopolnijo, da se oblikujejo končne teme.
- 5) Izdelava tematske mape: Vse teme se prikažejo v grafični obliki, da se prikaže njihova medsebojna povezanost.
- 6) Definiranje teme: Vsaka tema se podrobno opiše, vključno s primeri iz podatkov.

Proces oblikovanja kod in tem je bil iterativen, za namen diplomskega dela smo sledili korakom 1-3.

2.3.4 Ocena kakovosti pregleda literature

Oceno kakovosti pregleda literature smo izvedli s pomočjo hierarhije dokazov po Polit in Beck (2021) (tabela 2). Na raven 1 sodi sistematičen pregled literature (nič vključenih člankov), raven 2: posamezne randomizirane klinične raziskave (nič vključenih člankov), raven 3: nerandomizirane klinične raziskave (kvaziekperiment) (nič vključenih člankov), raven 4: sistematični pregledi neeksperimentiranih (opazovalnih) raziskav, kjer smo izbrali en članek (Gupta, et al., 2020), raven 5: neeksperimentalne/opazovalne raziskave, kamor smo vključili sedem člankov (Montemurro, et al., 2015; Young Park, et al., 2016; Madan, et al., 2018; Walker, et al., 2019; Verrastro, et al., 2020; Berjaoui & Chahine, 2023; Cotofana, et al., 2024), raven 6: sistematični pregledi/metasinteze kvalitativnih raziskav (nič vključenih člankov), raven 7: kvalitativne/opisne raziskave, kjer smo izbrali en članek (Wu, et al., 2022), raven 8: neraziskovalni viri, kamor smo vključili trinajst pregledanih člankov (Nejadsarvari, et al., 2016; Lunceford, 2016; Barone, et al., 2017; Wiczorkowska, 2018; Amzy & Rukiah, 2019; Atiyeh, et al., 2020; Takáč, 2020; Bonell, et al., 2021; Khunger & Pant, 2021; Sun & Rieder, 2021; Da Prato, et al., 2024; Rahman & Nahai, 2024; Ramirez, et al., 2024).

Tabela 2: Hierarhija dokazov

Raven dokazov	Število vključenih virov
Raven 1 Sistematični pregled literature/metaanalize randomiziranih kliničnih raziskav	0

Raven dokazov	Število vključenih virov
Raven 2 Posamezne randomizirane klinične raziskave	0
Raven 3 Nerandomizirane klinične raziskave (kvazieksperimenti)	0
Raven 4 Sistematični pregledi neeksperimentalnih (opazovalnih) raziskav	1
Raven 5 Neeksperimentalne/opazovalne raziskave	7
Raven 6 Sistematični pregledi/metasinteze kvalitativnih raziskav	0
Raven 7 Kvalitativne/opisne raziskave	1
Raven 8 Neraziskovalni viri (mnenja ...)	13

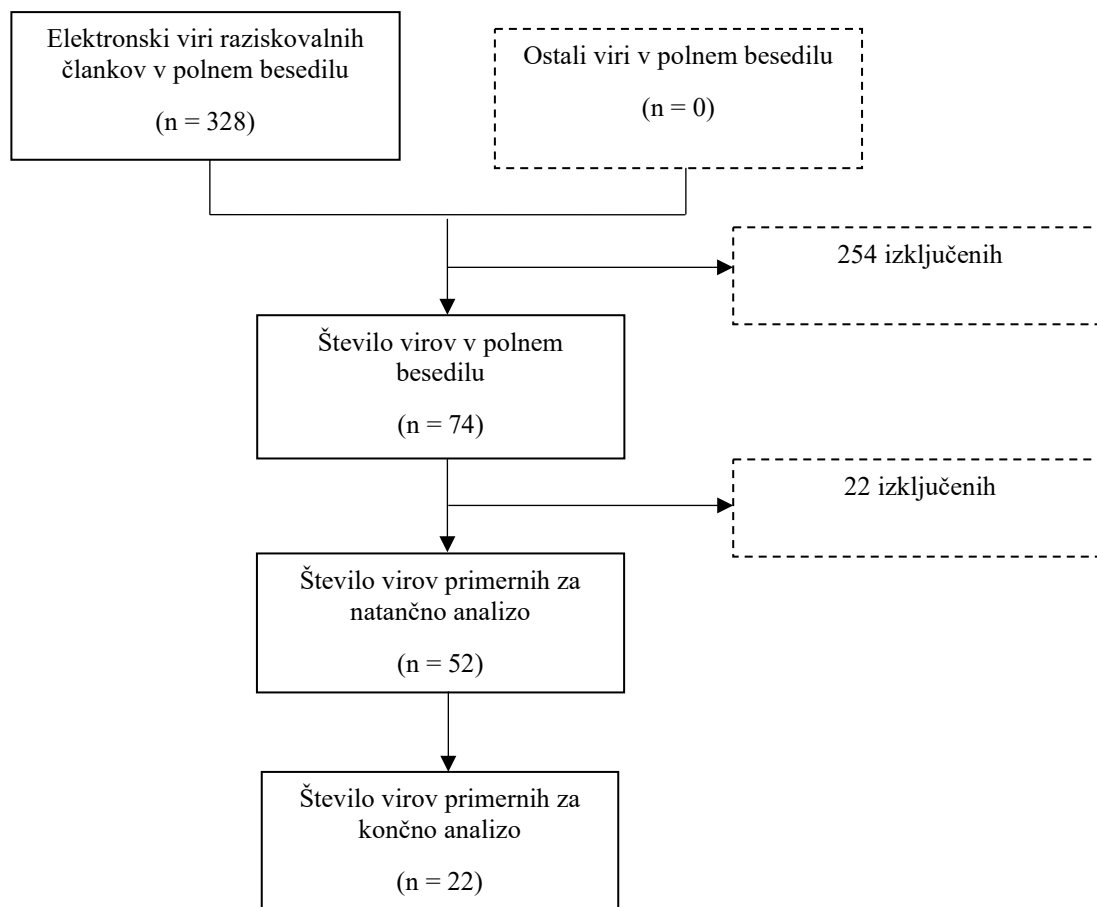
Polit & Beck (2021)

2.4 REZULTATI

Rezultate predstavljamo shematsko in vsebinsko.

2.4.1 PRISMA diagram

Potek pridobivanja rezultatov smo shematsko prikazali s PRISMA diagramom (slika 1).

Slika 1: PRISMA diagram
Page, et al. (2020)

2.4.2 Prikaz rezultatov po kodah in kategorijah

Tabela 3 prikazuje tabelarni prikaz rezultatov. Navedli smo podatek o avtorstvu, letu objave, uporabljeni metodologiji, vzorcu (velikosti in državi) ter ključnih spoznanjih.

Tabela 3: Tabelarni prikaz rezultatov

Avtor(ji)	Leto objave	Uporabljena metodologija	Velikost vzorca in država	Ključna spoznanja
<u>Nejadsarvari</u> , et al.	2016	pregled literature	n = 28 virov v seznamu literature, Iran	Avtorji navajajo, da se estetska kirurgija širi z vplivom globalizacije ter medijev. Postaja dobičkonosen posel, s pojavom neustrezno usposobljenih zdravnikov. Prihaja do kršitev načela

Avtor(ji)	Leto objave	Uporabljena metodologija	Velikost vzorca in država	Ključna spoznanja
				neškodovanja ter oglaševanja z lažnimi trditvami, ki postavijo nerealna pričakovanja ter izgubo človeških vrednot. Ključna je zaupnost med pacientom ter zdravnikom, ki mora zagotavljati pacientovo varnost in upoštevati njihove potrebe.
Amzy & Rukiah	2019	pregled literature	n = 10 virov v seznamu literature, Indonezija	Napredek znanosti in tehnologije je povzročil številne spremembe pri človeštvu. Obstaja tanka meja med izboljšavami, ki lahko vodijo v degradacijo človeškosti. Estetska kirurgija pogosto izhaja iz želje po izpolnjevanju družbenih norm in ne nujno iz osebnega zadovoljstva. Lahko vodi k izgubi edinstvenosti in nenehni prilagoditvi družbenim idealom. To lahko pomeni samoprevaro in ogroža avtonomijo posameznika.
Lunceford	2016	pregled literature	n = 135 v seznamu literature, ZDA	Obljuba estetske kirurgije je, da lahko posameznik preoblikuje svoje telo, odstrani napake in doseže popolnost telesa, kar v praksi ni vedno doseženo. Odpira kompleksna etična vprašanja, ki vključujejo kirurga, pacienta, medije ter pomen družbe.
Rahman & Nahai	2024	pregled literature	n = 18 virov v seznamu literature, Anglija	Ravni dokazov v estetski medicini se nenehno razvijajo skupaj s tehnološkim napredkom, spremembami v pacientovih željah ter novimi raziskovalnimi metodami. Sprejemanje miselnosti rasti nam omogoča, da se učimo iz preteklosti, se znajdemo v sedanjosti in oblikujemo prihodnost prakse, ki temelji na dokazih, za varnost pacientov.

Avtor(ji)	Leto objave	Uporabljena metodologija	Velikost vzorca in država	Ključna spoznanja
Ramirez, et al.	2024	pregled literature	n = 73 virov v seznamu literature, Singapur, ZDA	Estetska medicina se sooča z edinstvenimi etičnimi izzivi zaradi svoje izbirne narave in vpliva družbenih lepotnih standardov. Med ključnimi skrbmi so: komercializacija lepote, navzkrižja interesov, omejena znanstvena podlaga interesov in porast ne-zdravstvenih izvajalcev. Vpliv družbenih medijev in marketinga odpira vprašanja preglednosti in strokovne integritete.
Cotofana, et al.	2024	kvantitativna mednarodna raziskava	n = 386 pacientov z izkušnjo z estetsko kirurgijo /Nizozemska, Anglija, Srbija, Kanada ZDA, Nemčija	Avtorji so v članku vzpostavili izobraževalni okvir v estetski medicini z opredelitvijo napredovanja, od začetnika do kompetentnega strokovnjaka. Prav tako so opredelili kritična področja obraza za ciljno zdravljenje, glede na različno stopnjo strokovnosti.
Da Prato, et al.	2024	pregled literature	n = 40 virov v seznamu literature, Italija, Francija, Anglija	V družbi, usmerjeni v vizualne spodbude, število estetskih postopkov nenehno raste. Ta trend postavlja vprašanja o profesionalnosti in etičnih načelih v estetski medicini. Ker zaznavanje lastnega telesnega videza vpliva na duševno zdravje, se pojavljajo vprašanja o vlogi, obsegu in etičnih načelih medicinske specialnosti, ki so osredotočene izključno na dosego lepote.
Sun & Rieder	2021	pregled literature	n = 43 virov v seznamu literature, ZDA	Pri pacientih, ki iščejo estetske posege, sta pogosto lahko diagnosticirani OKM in DTM. Estetski posegi lahko takim pacientom prinesejo več škode kot koristi. Pomembno je zaznati tovrstne motnje, napotiti paciente po ustrezno pomoč in sprejeti multidisciplinaren pristop.

Avtor(ji)	Leto objave	Uporabljena metodologija	Velikost vzorca in država	Ključna spoznanja
Berjaoui & Chahine	2023	Kvantitativna presečna raziskava	1.048 udeleženk, Libanon	Avtorji ugotavljajo visoko razširjenost (DTM) (13,5 %) med odraslimi ženskami v Libanonu v primerjavi z drugimi regijami. DTM je bila povezana z anksioznostjo in povečano uporabo družbenih medijev. To poudarja potrebo po celovitem pristopu pri ocenjevanju DTM ter preventivnih ukrepov za obravnavo negativnih vplivov družbenih medijev na dobrobit in spodbujanje zdrave telesne podobe.
Khunger & Pant	2021	pregled literature	n = 50 virov v seznamu literature, Indija	Mladostniki se odločajo za kozmetične posege, k čemur prispevajo družbeni mediji, pritiski vrstnikov, spletno ustrahovanje ter lažja dostopnost posegov. Zaradi pomanjkanja dolgoročnih raziskav je težko oceniti tveganja kozmetičnih posegov na telesih, ki še niso zrela. Zdravniki morajo zato njihove potrebe razumeti, prilagoditi rešitve in ravnati previdno. Poudarja se pomembnost informiranega pristanka, kjer so zastopniki starši oz. skrbniki.
Young Park, et al.	2016	kvantitativna raziskava	n = 137 civilnih primerov, povezanih z estetsko kirurgijo, obravnavani na sodiščih; med letoma 1995 – 2015), Koreja	Avtorji poudarjajo pomembnost informiranega soglasja kot ključnega pravnega in etičnega elementa v estetski kirurgiji. Pravna in klinična obveznost razlage postopka in tveganj je pomembna za zaščito pacienta kot zdravnika. Ne zadostno izpolnjena soglasja lahko vodijo do tožb, kršitve načela ne škodovanja.
Barone, et al.	2017	pregled literature	n = 5 virov v seznamu literature, Italija	Estetska kirurgija se priznava kot terapevtski postopek, ki vpliva na psihološko dobro počutje in samopodobo posameznika. Pomembno je razumeti, da estetski postopki vplivajo

Avtor(ji)	Leto objave	Uporabljena metodologija	Velikost vzorca in država	Ključna spoznanja
				na celotno osebnost in niso le fizične izboljšave, hkrati pa ključna vloga telesa, ki je razdrobljena in manipulirana, vključuje tveganja objektivacije.
Takáč	2020	pregled literature	n = 68 virov v seznamu literature, Slovaška	Avtor je preučil vprašanje diskriminacije. Ugotovil je, da bi osebe, ki so »se izboljšale« z lepotnim posegom, lahko imele prednost pred drugimi, saj, nekateri sektorji v družbi dajejo prednost posameznikom z izboljšanim videzom. Trenutni ideal lepote je veliko širši in bolj raznolik kot v preteklosti in bo v prihodnosti najverjetneje še naprej rasel.
Atiyeh, et al.	2020	pregled literature	n = 68 virov v seznamu literature, Libanon, ZDA	Estetska kirurgija se sooča s paradoksom, ker raste njena priljubljenost, a hkrati izgublja svoje moralne vrednote. Javnost pogosto ne loči več med usposobljenimi in neustrezno usposobljenimi kirurgi, zaradi vpliva medijev pa je postala globalni fenomen, vendar pa tvega, da postane zgolj tržna dejavnost. Ključna je ohranitev etičnih standardov ter osredotočenost na varnost.
Gupta, et al.	2020	pregled literature	n = 26 virov, ZDA	Avtorji navajajo, da so družbena omrežja ključna za promocijo estetskih praks, vendar prinašajo etične izzive, vključno s sponzorstvom in plačanim oglaševanjem, kar lahko zavaja paciente in ustvarja nerealna pričakovanja.
Madan, et al.	2018	kvantitativna raziskava	n = 483 anketiranih žensk, Singapur, Anglija	Množični mediji povezujejo lepoto s samozavestjo in jih usmerjajo k nezdravemu iskanju lepote. Samozaznavanje vpliva na iskanje lepote in uporabo sredstev za izboljšanje videza, pri čemer so ženske

Avtor(ji)	Leto objave	Uporabljena metodologija	Velikost vzorca in država	Ključna spoznanja
				vzhodnih držav pokazale večjo naklonjenost tem sredstvom. Sprostitev norm glede videza lahko zmanjša potrebo po uporabi in pripomore k zaščiti zdravja posameznikov.
Wieczorkowska	2018	pregled literature	n = 24 virov v seznamu literature, Poljska	Estetska medicina je izjemno skomercializirana in cilj ni več prehod iz slabega v dobro stanje, temveč iz dobrega v boljše, kar vodi v povečanje socialnih neenakosti, psihološke in finančne posledice ter zamegljevanje meje med resničnim in umetnim. Lahko pomaga pri obnavljanju identitete, vendar lahko povzroči motnje v samopodobi ter sproži moralne pomisleke.
Walker, et al.	2019	kvantitativna raziskava	n = 118 anketiranih žensk (med 18- 29 let), Anglija, ZDA	Avtorji podpirajo uvedbo psiholoških presejalnih testov za paciente kozmetične kirurgije, da bi prinesli pozitivne spremembe v skupnost. Razumevanje vpliva družbenih medijev je ključno za ženske, ki imajo pomisleke glede telesnega videza. Presejalni ukrepi bi omogočili boljšo oceno motivacij in psihološkega stanja strank, kar bi pomagalo preprečiti nezadovoljstvo z rezultati posegov. Povečano usposabljanje za medijsko pismenost bi lahko izboljšalo samozavest mladih žensk in zmanjšalo vpliv spletnih slik na njihovo telesno podobo.
Verrastro, et al.	2020	kvantitativna raziskava	n = 621 anketiranih; 61% žensk, Italija	Ženske, ki so začele uporabljati družbena omrežja, kot je Instagram, prej, preživijo več časa na platformi kot moški, večina jih ima javen račun. Tisti, ki uporabljajo aplikacije za obdelavo slik, imajo na lestvicah višje rezultate strahu pred notranjo

Avtor(ji)	Leto objave	Uporabljena metodologija	Velikost vzorca in država	Ključna spoznanja
				sprejetostjo lepotnih stereotipov ter lastnimi pomanjkljivostmi kot tisti, ki slik ne obdelujejo. Večja izpostavljenost je povezana tudi s strahom pred negativno oceno videza in večjim notranjim pritiskom, da sledijo standardom.
Bonell, et al.	2021	pregled literature	n = 36 virov v seznamu literature, Avstralija	Pregled opisuje paradoks estetskih operacij, pri katerem so ženske hkrati spodbujane k estetskim operacijam in obsojane zaradi njih. Nedosegljivi standardi lepote žensk, ki zahtevajo tako naravno lepoto kot tudi pravičnost, prispevajo k popularizaciji estetskih operacij in negativnim odnosom do njih. Medicinizacija fizičnega videza krepi odnos med temi standardi in priljubljenostjo estetskih postopkov.
Wu, et al.	2022	Kvalitativna raziskava; polstrukturiran intervju	n = 40 (20 Kitajskih in 20 Nizozemskih žensk, starost med 18 – 50 let), Kitajska, Nizozemska	Ugotovitve avtorjev poudarjajo pomembne sociokulturne pritiske na videz žensk, ki lahko krepijo in spodbujajo negativne slike o telesu ter povečujejo razmislek o estetskih posegih. Ključno je razviti kritično mišljenje o informacijah glede videza na družbenih medijih ter se upreti seksualni objektivizaciji.
Montemurro, et al.	2015	Kvantitativna raziskava	n = 500 pacientov in n = 128 plastičnih kirurgov iz 19 različnih držav, Švedska, Slovenija, Nemčija	Avtorji navajajo, da večina pacientov uporablja internet za iskanje informacij pred posvetovanjem z estetskim kirurgom in je prvi vir iskanja. Družbena omrežja močno vplivajo na izbiro zdravnika, večina teh pa meni, da lahko informacije družbenih omrežij pripeljejo do nereálnih pričakovanj. Veliko je tudi spletnih strani slabe kakovosti, ki zavedejo povpraševalce.

Identificirali smo 33 kod (tabela 4), ki smo jih združili v 4 vsebinske kategorije: 1 – Etična vprašanja v estetski medicini, pomen za paciente ter profesionalna odgovornost, 2 – Izobraževanje, regulacija in pravni vidiki, 3 – Mediji, ideali lepote in njihov pomen za etiko estetske kirurgije, 4 – Trendi in statistike estetske kirurgije.

Tabela 4: Razporeditev kod po kategorijah

Kategorija	Kode	Avtorji
K 1: Etična vprašanja v estetski medicini, pomen za paciente ter profesionalna odgovornost	etična vodila – popoln videz – samopodoba – dobrobit – neškodljivost – neustrezna usposobljenost – pritisk na strokovnjake – zavajajoče oglaševanje -ravni dokazov – varnost – nerealna pričakovanja pacientov – pravičnost in avtonomija – izbira pacienta	Nejadsarvari, et al. (2016); Lunceford (2016); Amzy & Rukiah (2019); Atiyeh, et al. (2020); Takáč (2020); Berjaoui & Chahine (2023); Da Prato, et al. (2024); Rahman & Nahai (2024).
K 2: Izobraževanje, regulacija in pravni vidiki	informirano soglasje – pomanjkanje standardizacije – pravna tveganja – dokazi – razlaga postopkov – mladostniki – motnje v duševnem zdravju	Young Park, et al. (2016); Atiyeh, et al. (2020); Takáč (2020); Sun & Rieder (2021); Khunger & Pant (2021); Cotofana, et al. (2024); Ramirez, et al. (2024).
K 3: Mediji, ideali lepote in njihov pomen za etiko estetske kirurgije	vpliv medijev – ideali lepote – standardi lepote – digitalna dismorfija – vpliv na samopodobo – psihološki vpliv – vpliv na etiko estetske kirurgije – izboljššan zunanji videz	Barone, et al. (2017); Madan, et al. (2018); Wiczorkowska (2018); Walker, et al. (2019); Verrastro, et al. (2020); Bonell, et al. (2021); Da Prato, et al. (2024).
K 4: Trendi in statistike estetske kirurgije	povečanje števila postopkov – najpogostejši postopki – starostne skupine – spolne razlike – trendi – filter efekti – spletne informacije	Montemurro, et al. (2015); Gupta, et al. (2020); Verrastro, et al. (2020); Wu, et al. (2022); Da Prato, et al. (2024).

2.5 RAZPRAVA

S pregledom literature smo ugotovili, katera etična vprašanja se najpogosteje pojavljajo pri uporabi lepotnih skalpelov ter kakšen je pomen družbenih kontekstov in standardov na etiko estetske kirurgije. Obe vprašanji se med seboj prepletata in sta med seboj odvisni.

Na podlagi našega pregleda literature smo ugotovili, da so najpogostejša etična vprašanja povezana s komercializacijo estetske kirurgije. Kirurški posegi se pogosto preusmerjajo iz medicinskih potreb v iskanje "popolnosti", namesto da bi se obravnavali kot del

človeške celovitosti. Razlika med terapijo, ki vrača funkcionalnost in izboljšavo, ki ustvarja nerealna pričakovanja glede videza, odpira pomembno vprašanje: ali te izboljšave resnično prispevajo k boljši kakovosti življenja ali le utrjujejo obstoječe lepote ideale? Varnost pacientov je lahko ogrožena zaradi pomanjkanja standardizacije izobraževanja kirurgov. Ključnega pomena je tudi informirano soglasje, saj oglaševanje pogosto spodbuja nerealna pričakovanja, še posebej pri mladih, ki so bolj dovzetni za vpliv družbenih medijev. Finančni interesi in povezave z industrijo lahko vplivajo na zdravnikove odločitve, kar postavi finančne koristi pred dobrobit pacientov. Poleg tega psihološke težave, kot sta dismorfna telesna motnja (DTM) ali obsesivno-kompulzivna motnja (OKM), pogosto vodijo paciente k odločitvam, ki niso v njihovem najboljšem interesu. Oglaševanje na družbenih omrežjih pogosto pomanjkljivo predstavi rezultate, kar lahko zavaja paciente in jih napeljuje k nepravilnim odločitvam.

Estetska kirurgija se globalno širi in postaja izjemno dobičkonosen posel, kar poudarjajo Nejadzarvari, et al. (2016). Ta rast prinaša pomembna etična vprašanja, ki se osredotočajo na izgubo človeških vrednot ter obravnavo telesa kot blaga. Amzy & Rukiah (2019) izpostavljata, da etika razpravlja o razlikah med tem, kaj je prav in kaj narobe. V kontekstu estetske kirurgije je ključna razlika med terapevtskimi posegi, ki normalizirajo funkcije in izboljšavami, ki presegajo naravne meje ter lahko vodijo do degradacije človeškosti.

Napredek znanosti in tehnologije je prinesel številne koristi, vendar je pomembno, da človek ne postane objekt teh inovacij. V sodobnem svetu se tehnologija ne prilagaja več potrebam ljudi, temveč se morajo ljudje prilagajati tehnološkemu razvoju. Estetska kirurgija, ki je bila sprva usmerjena v normalizacijo telesa, je sedaj usmerjena v doseg "popolnega" videza, kar odpira vprašanje, ali je namen znanosti humanizacija človeka ali pa ga dehumanizira, ko postane njen objekt. Lunceford (2016) poudarja, da kozmetična kirurgija odpira kompleksna etična vprašanja, ki presegajo posamezne primere in vključujejo širši sistem zdravnikov, medijev, posameznikov ter družbenih norm lepote. Za spremembo tega sistema niso dovolj zgolj etične smernice za kirurge; potrebna je celovita analiza, ki upošteva tehnološke, estetske in finančne vidike. Čeprav lahko kozmetična kirurgija izboljša samopodobo, so njeni dolgoročni učinki pogosto omejeni,

ekonomski interesi in medijski pritiski pa lahko vodijo kirurge, da delujejo bolj kot umetniki kot pa zdravniki. Oglaševanje, ki promovira estetske posege, pogosto krši etične smernice in utrjuje nerealistične lepote ideale. Posamezniki, ki se odločijo za operacije, pogosto sledijo kulturnim standardom lepote, kar zahteva spremembo narativa o lepoti in samospoštovanju. V razpravi o etiki kozmetične kirurgije je potrebno upoštevati kompleksno mrežo vplivov medijev, družbe in tehnologije na posameznikovo dožemanje telesa. Pravičen premislek mora zajeti vse deležnike in širši kontekst oblikovanja lepotnih idealov ter preseči zgolj medicinski vidik posameznega kirurškega posega.

Estetska medicina se po mnenju Rahman in Nahai (2024) osredotoča na znanstveno utemeljene raziskave, medtem ko estetska kirurgija ceni izkušnje iz resničnega sveta. Obstaja razkorak med njuno stopnjo dokazov, saj je estetika subjektivna in jo je težko kvantificirati. Spodbujanje pristopov, ki temeljijo na dokazih, je ključno za izboljšanje varnosti pacientov, povečanje preglednosti in zagotavljanje visokih standardov oskrbe. Potrebno je etično razumevanje, ki združuje objektivno raziskovanje z umetnostjo in mojstrstvom kirurgije, da bi presegli subjektivnost ter izboljšali pacientove izkušnje. Splošno gledano, se etična vprašanja obravnavajo skozi prizmo varnosti pacientov, objektivnosti raziskav, transparentnosti in specifičnih izzivov v estetski medicini in kirurgiji. Ramirez, et al. (2024) izpostavljajo pomen uporabe standardiziranih vprašalnikov, kot je FACE-Q, za merjenje zadovoljstva pacientov in izboljšanje kakovosti življenja po kirurškem pomlajevanju obraza. Kljub razpoložljivosti teh orodij se v klinični praksi redko uporabljajo. Lepota je kulturno pogojen pojem, kar otežuje oceno uspešnosti estetskih posegov. Dodatno težavo predstavljajo družbeni mediji ter družbeni pritiski, ki vplivajo na pacientovo dožemanje lastnega videza ter povzročajo visoka pričakovanja in potencialna tveganja za duševno zdravje. Estetska medicina se osredotoča na izboljšanje videza, kar postavlja edinstvena etična vprašanja v primerjavi z medicinskimi posegi, ki rešujejo življenja. Razvoj tega področja pa zahteva, da se pozornost nameni temeljnim načelom kot so avtonomija, dobrodelnost, neškodljivost in pravičnost.

Cotofana, et al. (2024) opozarjajo na pomanjkanje standardizacije v izobraževanju estetskih izvajalcev. Izobraževalni programi niso niti regulirani niti nadzorovani s strani

nacionalnih ali mednarodnih organov, saj se estetska medicina večinoma izvaja v zasebnem sektorju in ne v akademskih ustanovah. Pomanjkanje enotnih standardov v izobraževanju pomeni, da je usposabljanje estetskih izvajalcev prepuščeno različnim zasebnim institucijam in farmacevtskim podjetjem, kar vodi do široke palete izobraževalnih možnosti brez ustreznega nadzora kakovosti. Do danes ne obstajajo nacionalno ali mednarodno priznani standardi za izobraževanje v estetski medicini ali za doseg pomembnih mejnikov v karieri estetskih izvajalcev. Ta situacija ustvarja neregulirano področje, kjer izobraževanje v zasebnem sektorju morda ne zagotavlja ustrezne varnosti za paciente. Ramirez, et al. (2024) navajajo, da je estetska medicina prežeta s potencialnimi finančnimi navzkrižji interesov. Njena vse večja povezava z wellness in lepотно industrijo privablja številne industrijske deležnike. Sponzoriranje raziskav s strani industrije, darila zdravnikom in honorarji za predavanja so pogosti, vendar zdravniki oklevajo pri javnem razkrivanju teh odnosov, čeprav taka darila sami jemljejo za sprejemljiva. Navzkrižje interesov nastane, ko zunanji odnosi začnejo vplivati na zdravnikove odločitve. Finančna navzkrižja interesov vplivajo na klinično prakso, osebne finance, prav tako pa vplivajo na priporočila za zdravljenje. Zato lahko finančni odnosi ogrozijo objektivnost zdravnikovih odločitev. Nejadarsvari, et al. (2016) se strinjajo, da visoka stopnja povpraševanja in finančne spodbude vodijo do pojavljanja neustrezno usposobljenih zdravnikov, kar krši načelo »neškodovanja«. Oglaševanje, ki temelji na nerealnih predstavah in pretiranih obljubah, pogosto vodi do zavajanja pacientov in krši etične smernice, saj ne zagotavlja ustreznega informiranega soglasja in obravnave zapletov. Načelo avtonomije zahteva, da pacienti pred operacijo prejmejo dovolj informacij o postopkih, tveganjih in alternativah, da lahko sprejmejo informirane odločitve. Kljub temu da so operacije izbirnega tipa, so realistična pričakovanja ključna, saj lahko pretirano osredotočanje na videz škoduje tako fizičnemu kot psihičnemu zdravju. Estetske operacije naj bi temeljile na široki definiciji zdravja, ki vključuje fizično, duševno in socialno dobrobit. Pravna odgovornost v estetski kirurgiji se razlikuje od splošnih načel strokovnosti, saj se kirurgi ukvarjajo z zdravimi posamezniki, ki želijo izboljšati svoj videz. Znanstvena skupnost razvija etične kodekse, ki poudarjajo ohranjanje človeškega dostojanstva, zaščito družbe pred nekompetentnimi zdravniki ter prioritarno obravnavo interesov pacienta. Izobraževanje javnosti o realnih tveganjih in koristih estetskih posegov ter promocija resničnih človeških vrednot sta ključna za

zagotavljanje odgovorne prakse. Estetska kirurgija se sooča z vprašanjem, ali je posel ali del zdravstvenega sistema, ki deluje v najboljšem interesu pacienta. Enako vprašanje si postavljajo tudi Da Prato, et al. (2024), ki opozarjajo, da naraščanje povpraševanja po estetski kirurgiji vodi do pritiskov na strokovnjake in pomanjkanja globalno prepoznanih etičnih vodil. Hipokratova zaprisega, prilagojena sodobnemu času s konceptom "štirih načel plus obseg," vključuje spoštovanje avtonomije pacienta, dobrodelnost, neškodljivost, pravičnost in skrb za področje uporabe, kar zahteva intimno razumevanje pacientove psihe. Danes se strokovnjaki bolj zanašajo na tehnike kot na Hipokratova načela, s čimer narašča število posegov in dostopnost estetske kirurgije. Zaradi nejasne opredelitve, kdo je upravičen izvajati te posege in kje, prihaja do nesporazumov med zdravniki drugih specialnosti, ki v estetski kirurgiji vidijo priložnost za dodatni zaslužek. Ključna je ustrezna izbira pacienta in profiliranje, zlasti pri tistih s DTM ali OKM.

Sun in Rieder (2021) opisujeta OKM in DTM kot psihiatrični stanji, ki se pogosto pojavljata pri pacientih, obravnavanih s strani plastičnih kirurgov in drugih estetskih strokovnjakov. DTM velja za premalo diagnosticirano, obe motnji pa sta relativno pogosti, s prekrivajočimi se simptomi in etiologijami. Pacienti s simptomi OKM in DTM pogosteje iščejo pomoč pri estetskih strokovnjakih, pogosto zaradi strahu pred stigmatizacijo in zavračanjem psihiatrične diagnoze. OKM je opredeljena z obsesijami in kompulzijami, DTM pa s preokupacijo s telesnimi napakami, ki so drugim neopazne ali nepomembne. Kljub temu, da več kot tri četrtine bolnikov z DTM išče kirurške posege, njihova diagnoza pogosto ni prepoznana pred posegom. Pomembno je, da estetski strokovnjaki prepoznajo simptome teh motenj in pravočasno zagotovijo ustrezno psihiatrično oskrbo, saj je tveganje za škodo pacientom in zdravstvenim delavcem veliko. Berjaoui in Chahine (2023) prav tako izpostavljata pomanjkanje raziskav o DTM ter ugotavljata, da razlike v razširjenosti po državah izhajajo iz različnih diagnostičnih meril, kulturnih dejavnikov in prekomerne uporabe družbenih medijev po COVID-19, kar vpliva na telesno podobo. OKM in DTM sta povezani z višjo uporabo družbenih medijev, ki spodbujajo nerealistične lepotne standarde. Ti mediji pritiskajo na ženske, da primerjajo svoje naravne fotografije s filtriranimi, kar prispeva k samemu razvoju motenj. Raziskava je pokazala, da je 54,5 % udeleženk izrazilo nezadovoljstvo s svojim videzom, pri čemer so največje skrbi povezane z obliko trebuha in stanjem kože.

Da Prato, et al. (2024) opisujejo, da je cilj estetske kirurgije izboljšanje videza, vendar z ohranitvijo pristnosti. Varnost pacienta je ključna, kar vključuje varnost postopka, prostora ter odgovornost zdravnika. Čeprav ima pacient avtonomijo, lahko zdravnik zavrne poseg, ki ni v skladu z zakonom, poklicno etiko ali dobrimi kliničnimi praksami. Posebna dilema se pojavi pri mladostnikih, kjer o posegu odločajo starši ali skrbniki. Po mnenju Khunger in Pant (2021) so danes najstniki bolj ranljivi za nadlegovanja in posmehovanja glede videza kot prejšnje generacije, kar vodi v slabo samopodobo ter psihološki stres. Etični vidiki vključujejo vprašanje, ali izpolnjevanje najstnikove želje po kozmetični spremembi dejansko koristi pacientovim interesom. Po vsem svetu se je število najstnikov, starih 15 let, ki iščejo kozmetične postopke, eksponentno povečalo, kar je posledica obsedenosti s telesnim videzom in nadlegovanjem zaradi videza s strani vrstnikov. Leta 1996 je bilo v Združenih državah Amerike (ZDA) opravljenih 14.000 kozmetičnih postopkov pri najstnikih, medtem ko je število leta 2017 naraslo na 229.000, v letu 2018 pa se je nekoliko zmanjšalo na 226.984. Od tega je bilo 64.994 kirurških postopkov. Indija je med prvimi petimi državami po številu opravljenih kozmetičnih operacij, s skupno 895.896 postopki, od tega, 390.793 kirurških, pri čemer je bilo v zadnjem desetletju 30 % več operacij pri otrocih, mlajših od 18 let. Poleg etičnih pa je potrebno upoštevati tudi številne pravne vidike. Informirani pristanek najstnikov je zapleteno vprašanje. Zakonska starost za dajanje soglasja je 18 let, zato je potrebno pridobiti informiran pristanek staršev, kljub temu da so najstniki "zreli mladoletniki" in sposobni razumeti. Informirani pristanek je proces odločanja, ki temelji na popolnem razkritju postopka in povezanih tveganj preko interakcije med kirurgom in pacientom/starši skozi čas, in ne le podpisu na obrazcu za soglasje. Young Park, et al. (2016) poudarjajo, da bi morali posebno pozornost posvetiti pridobivanju informiranega soglasja, ker je ta dvorezen meč; ima klinične namene za zdravnike in paciente, lahko pa je tudi strategija pravednosti za pravnike. Pri estetski kirurgiji, kjer posegi niso nujni, je obveznost razlage večja, še posebej, če zapleti, ne glede na njihovo redkost, pomembno vplivajo na telo pacienta. Uradnega načina razlage ni, verbalne razlage pa so splošno sprejete, čeprav se lahko razlikujejo glede na zaupanje med zdravnikom in pacientom. Raziskava kaže, da je število tožb zaradi nezadostnega informiranega soglasja naraščalo, kar pogosto temelji na subjektivnem nezadovoljstvu pacientov in ne na napakah pri estetskih postopkih. To pomeni dodatno finančno in čustveno breme za zdravnike.

Informirano soglasje je treba obravnavati ne le kot obveznost zaščite pravice pacienta do samoodločanja, ampak tudi kot zaščito za same zdravnike.

Da je v zadnjih letih estetska kirurgija postala enakovredna drugim medicinskim področjem, opisujejo Barone, et al. (2017) predvsem zaradi širše opredelitve zdravja, ki zdaj vključuje tudi psihološko in socialno počutje posameznikov. S tem se priznava terapevtska funkcija estetske kirurgije, ki poudarja pomen subjektivne dimenzije zdravja, kot je dojemanje in vrednotenje lastnega telesa. Zahteve po posegih, ki izboljšujejo fizično in psihološko počutje, so zato videne kot izraz zavestne samoodločbe in ne zgolj kot rezultat zunanjih pritiskov. Estetsko kirurgijo lahko zato razumemo tudi kot "kirurgijo duše", saj njeni učinki niso omejeni na odpravljanje fizičnih napak, temveč vplivajo na celotno osebnost posameznika, na njegovo telo in duha. Spremembe v zunanjem videzu namreč pomembno vplivajo na samopodobo in odnos do drugih, kar odraža kompleksnost iskanja celovitega psihofizičnega dobrega počutja. Je proces, ki prinaša "izboljšanje" zunanjega videza, kar postaja ključno za uspeh in dobro počutje v različnih vidikih življenja, bodisi poklicnega, čustvenega ali družbenega in omogoča prilagoditev zdravega telesa standardom sodobne družbe, kar pa zahteva popolno razumevanje pacientovih želja in zavestno sprejemanje tveganj, povezanih s kirurškim posegom. Prav tako je ključno zavedanje, da so spremembe, ki jih prinašajo ti posegi, trajne in jih ni mogoče povsem izbrisati. Takáč (2020) izpostavlja težave z diskriminacijo na delovnem mestu, ki pogosto favorizira privlačnejše kandidate, kar vodi do zaposlitvenih neenakosti. To odpira etična vprašanja glede socialne identitete, avtentičnosti in integritete. Neenaka obravnava negativno vpliva na samopodobo posameznikov in prispeva k nizki stopnji tolerance v družbi. Pritisk na posameznike, da se podvržejo lepotnim postopkom, postaja vse večji, kar dodatno pogloblja te težave. Lepota in zdravje sta povezana z ekonomskimi dejavniki, saj si ljudje z boljšimi delovnimi mesti lažje privoščijo estetske izboljšave, kar vodi do socialne diskriminacije. Posamezniki, ki si ne morejo privoščiti teh posegov, pogosto trpijo zaradi nizke samopodobe.

Z razvojem interneta v zadnjem desetletju se je povečal dostop do informacij o zdravju, na kar pa opozarjajo Atiyeh, et al. (2020), ki ugotavljajo, da to ne pomeni vedno, da so te informacije natančne ali znanstveno podprte. Takšna situacija lahko vodi do napačnih

pričakovanj pri pacientih. Družbeni mediji omogočajo hitro širjenje informacij in interaktivno komunikacijo, vendar lahko tudi zavajajoče predstavljajo realnost. Oglaševanje v estetski kirurgiji je postalo zelo inovativno, a tudi etično sporno, saj pogosto prikazuje idealizirane podobe in minimizira morebitna tveganja posegov. Televizijske oddaje o estetskih posegih povečujejo zanimanje, vendar lahko ustvarjajo nerealna pričakovanja in povečujejo konkurenco med kirurgi. Pomembno je najti ravnotežje med promocijo in odgovornostjo, da pacienti prejemajo točne informacije ter ohranijo zaupanje v medicinsko stroko. Gupta, et al. (2020) poudarjajo, da so družbena omrežja ključna za izobraževanje in trženje, vendar prinašajo tudi resne etične izzive, zlasti glede sponzorstva in plačanega oglaševanja. Mnogi kirurgi uporabljajo te platforme za promocijo svojih praks, kar lahko zavaja paciente, saj visoka sledilnost ne pomeni nujno strokovnosti. Socialni mediji so ogrozili tradicionalni odnos med zdravnikom in pacientom, saj digitalizacija zmanjšuje osrednje dolžnosti zdravnika do pacienta. Smernice za uporabo socialnih medijev opozarjajo plastične kirurge in specializante na možne etične kršitve in poudarjajo upoštevanje standardov Kodeksa etike American Society of Plastic Surgeons (ASPS), zlasti glede zasebnosti, privolitve in avtonomije pacientov. Razvili so smernice za oglaševanje, vendar etična vprašanja v zvezi s sponzorstvom in transparentnostjo še vedno niso ustrezno obravnavana. Sponzorstva in plačane promocije lahko vplivajo na način, kako kirurgi predstavljajo svoje storitve, kar odpira nova etična vprašanja. Zato je nujno potrebno jasne smernice in nove etične standarde, ki bodo zagotavljali poštenost ter zaščito pacientov ter omogočili večjo transparentnost v zvezi s sponzorstvom in oglaševanjem.

Na osnovi našega pregleda literature, smo ugotovili, da družbeni konteksti in standardi lepote močno učinkujejo na etiko estetske kirurgije. Ti ideali pogosto ustvarjajo pritisk na posameznike, zlasti mlajše, da sledijo nerealističnim podobam lepote, kar spodbuja povpraševanje po estetskih posegih. Estetska kirurgija lahko izboljša kakovost življenja tistih, ki iščejo samozavest in družbeno sprejetost, vendar postane etično vprašljiva, ko služi zgolj zadovoljevanju nečimrnosti ali sledenju nerealnim standardom. Zavajajoči medijski marketing pogosto spodbuja telesno nezadovoljstvo, kar vodi do porasta posegov in potencialno škodi posameznikovi avtonomiji ter telesni samopodobi. To smo ugotovili v okviru drugega raziskovalnega vprašanja, ki se osredotoča na vpliv družbenih

pritisikov in medijskih predstav na etičnost estetskih posegov ter na posledice za posameznikovo psihološko in socialno dobrobit.

Prepričanje, da je lepota enaka dobremu, se pri ljudeh oblikuje že zgodaj v življenju, kar opisujejo Madan, et al. (2018). Zgodbe po vsem svetu prikazujejo lepe junake in grde zlobneže, kar dodatno krepi to prepričanje. Raziskave so pokazale, da privlačni posamezniki pogosto veljajo za bolj inteligentne, odločne in uspešne, kar se odraža v višjih plačah ter boljših družbenih ugodnostih. Kljub temu pa je dojemanje "lepega" različno v različnih kulturah, saj je lepota kulturno subjektivna. Družbene norme in medijski vplivi oblikujejo estetske standarde, kar povzroča, da se ljudje pogosto čutijo prisiljeni ustrezati tem idealom. Vendar pa se želja po ustrežanju tem standardom lahko spreminja glede na kulturne vrednote posameznika. Na družbeni ravni lahko ženska prizadevanja za privlačnost včasih privedejo do skrajnih dejanj, saj množični mediji pogosto povezujejo videz z lastnim vrednotenjem. Pritisk za prilagajanje normativnim standardom lepote lahko vodi do telesnega sramotenja, stresa, tesnobe, motenj hranjenja in povečane uporabe estetskih posegov. To dokazuje moč okolja pri obvladovanju posledic obsedenosti z videzom. Na širši ravni bi lahko sprostitev lepotnih norm in promocija bolj vključujoče definicije lepote pomagala zmanjšati pritisk na ženske ter omilila skrajne ukrepe, ki jih sprejemajo za dosego idealizirane podobe. Wiczorkowska (2018) prav tako izpostavlja povezavo med telesnostjo, fizičnimi dimenzijami in socialno percepcijo. Kljub temu se v sodobni družbi zunanji videz še vedno dojema kot ključni dejavnik socialnega statusa in samopodobe. Mediji spodbujajo estetske ideale, kar prispeva k rastoči priljubljenosti estetskih operacij. Te posege pogosto usmerjajo k izpolnjevanju estetskih želja, kar odpira vprašanja o etiki v tej medicinski praksi. Komercializacija telesa in zdravja ustvarja družbeno razlike med tistimi, ki si lahko privoščijo estetske posege, in tistimi, ki si jih ne morejo. Estetska medicina pogosto depersonalizira posameznike, saj njihova telesa postanejo le predmet s tržno vrednostjo.

Walker, et al. (2019) opozarjajo, da mediji, še posebej vizualne platforme, kot je Instagram, močno vplivajo na telesno podobo, kar je še posebej izrazito pri mlajših generacijah. Instagram omogoča uporabnikom, da urejajo in delijo fotografije ter videoposnetke, kar spodbuja vrednotenje fizičnega videza. Fizična privlačnost postaja

ključen dejavnik, ki vpliva na količino pozornosti in komentarjev, ki jih objave prejemajo. Ta pritisk lahko vodi do želje po spremembah videza, bodisi z manjšimi prilagoditvami, kot je barvanje las, bodisi z večjimi posegi, kot so kozmetične operacije. Povečana uporaba družbenih omrežij lahko povzroči negativne učinke na duševno zdravje, predvsem med mladimi, saj znižuje samopodobo in povečuje tveganje za depresijo ter tesnobo. Telesno nezadovoljstvo se pogosto izkaže kot ključen dejavnik, ki spodbuja zanimanje za kozmetične posege; ljudje, ki niso zadovoljni s svojim telesom, so bolj nagnjeni k želji po spremembah. Izkušnje, kot so zasmehovanje ali draženje zaradi videza, lahko dodatno povečajo to željo. Verrastro, et al. (2020) potrjujejo to s konceptom "digitalne dismorfije", ki opisuje neskladje med idealiziranim standardom ženske lepote na družbenih omrežjih in dejanskim videzom žensk. Ta pojav, ki vključuje uporabo aplikacij, kot je Photoshop, za prilagajanje lastnega videza, vodi do ustvarjanja nerealističnih lepotnih standardov. Posledica je družbena dismorfija, pri kateri mladi ne morejo več razlikovati med resničnim in obdelanim videzom, kar povzroča anksioznost in nezadovoljstvo. Spletne platforme, ki omogočajo deljenje slik ter zbiranje všečkov in sledilcev, vplivajo na duševno zdravje povezano z narcističnimi lastnostmi, osamljenostjo in depresijo. Raziskave kažejo, da več kot polovica udeležencev dnevno preživi več kot 30 minut na Instagramu, kjer pogosto objavljajo selfije in skupinske slike. Medtem ko ženske izražajo večjo anksioznost glede telesne podobe in bolj sprejemajo lepotne stereotipe, moški prav tako doživljajo podobne skrbi. To kaže, da idealni lepotni modeli na Instagramu negativno vplivajo tudi na moške uporabnike. Bonell, et al. (2021) izpostavljajo kontradiktorno vlogo medijev, kjer se ženske srečujejo s sporočili, da je naravna lepota bolj cenjena kot umetna. Kljub temu pa številne lepotne kampanje promovirajo "naraven videz" z uporabo umetnih metod, kar ustvarja pritisk na ženske, da ostanejo mladostne in iščejo estetske rešitve proti staranju. V nekaterih kulturah, kot je Južna Koreja, kjer je plastična kirurgija bolj razširjena, so naravni rezultati bolj cenjeni kot tisti, ki delujejo očitno umetno. Tudi ženske, ki se odločijo za estetsko operacijo, pogosto poudarjajo željo po naravnem videzu, kar odraža družbeni vpliv na lepotne standarde. Družbena percepcija kozmetične kirurgije se razlikuje glede na kulturni kontekst. V zahodnih kulturah so estetski posegi pogosto predmet negativnih sodb, saj se operacije lahko dojemajo kot enostavna rešitev za doseganje lepote brez truda, kot sta dieta ali vadba. Po drugi strani pa je v Braziliji kozmetična kirurgija sprejeta kot način za

zmanjševanje družbenih neenakosti, kar vodi k bolj pozitivnemu odnosu do teh posegov.

Da Prato, et al. (2024) ugotavljajo, da so estetski standardi preteklosti temeljili na natančnih telesnih proporcijah, medtem ko sodobni ideali, oblikovani prek svetovnega spleta, pogosto niso v skladu z anatomskimi načeli. Družbeni mediji pomembno vplivajo na globalne estetske ideale, kar vodi do enotnosti in prepleta različnih kultur. Uporaba filtrirnih efektov za pomlajevanje znatno povečuje povpraševanje po estetskih postopkih, zlasti za izboljšanje selfijev in videokonferenc. Hkrati so kandidati za estetsko medicino danes vse bolj raznoliki in mlajši, saj družbena omrežja spodbujajo pomlajevanje v mladosti. To pa postavlja vprašanja o etičnosti promocij, ki jih specialisti izvajajo na teh platformah. Wu, et al. (2022) preučujejo dejavnike, ki vplivajo na ženske odnose do estetske kirurgije. Pozitivni vplivi na odločitev za posege vključujejo prednosti, kot so boljše zaposlitvene možnosti, povečana pozornost nasprotnega spola in višja samozavest. Socio-kulturni pritiski, ki izhajajo iz medijskih standardov lepote in vplivov vrstnikov, prav tako igrajo ključno vlogo pri sprejemanju estetskih posegov. Ženske z nizko samozavestjo in močnim povezovanjem z lepotnimi ideali pogosto čutijo potrebo po estetskih posegih. Nasprotno pa tiste, ki se notranje sprejemajo in so zadovoljne s svojim videzom, redkeje posegajo po operacijah. Dodatno pa na odločanje vplivajo strah pred zdravstvenimi tveganji, visoki stroški posegov in etični pomisleki. Kulturne perspektive prav tako oblikujejo dožemanje telesne vrednosti in vplivajo na ženske odločitve v povezavi z estetsko kirurgijo. V preglednem članku Montemurro, et al. (2015) analizirajo vpliv spletnih informacij o estetski kirurgiji na paciente in ocenjuje njihovo kakovost ter uporabnost. Raziskava je pokazala, da so te informacije pogosto nezanesljive, saj so bile napake ugotovljene v razponu od 34 % do 89 %. Nekateri spletni materiali so težko razumljivi, medtem ko drugi pacientom omogočajo razumevanje z 68,2 % natančnostjo. Večina pacientov (95 %) pred posvetovanjem išče informacije o estetski kirurgiji na spletu, predvsem o postopkih in slikah pred operacijo in po njej. Mnogi se obračajo na družbena omrežja kot na glavni vir priporočil; 63 % jih navaja kot prvo iskalno metodo. Družbena omrežja močno vplivajo na izbiro klinike ali zdravnika, kar kirurgi prepoznavajo kot priložnost za izboljšanje informiranosti pacientov, vendar opozarjajo, da lahko vodijo tudi do nerealnih pričakovanj. Kljub tem izzivom se večina kirurgov (78

%) ne namerava odpovedati razpravam o estetski kirurgiji na družbenih medijih, kar odraža njihovo pripravljenost za prilagajanje sodobnim komunikacijskim trendom.

Amzy in Rukiah (2019) opisujeta, da je izboljševanje samega sebe na kateremkoli področju življenja napor za preživetje. Biti sprejet v družbi in prejeti pohvalo za nekaj dobrega je za posameznika povsem smiselno. Vložiti trud za ohranjanje pristnosti v družbi je znano kot samoaktualizacija – proces, kjer posameznik v celoti sprejme samega sebe in razvija svojo edinstvenost, svoj potencial, je tisto, kar posameznika razlikuje od drugih. V nasprotju s tem pa kozmetična kirurgija pogosto izraža nezadovoljstvo s telesom in željo po spremembi, kar lahko posameznika oddalji od njegove edinstvenosti. Kozmetični posegi lahko delujejo kot način prikrivanja pomanjkljivosti, da bi bila oseba bolj sprejeta v družbi, kar bi lahko postopoma zameglilo razliko med naravno podobo in domišljijo o sebi. To odpira vprašanja o etičnosti spreminjanja telesa zaradi estetskih idealov, ki jih pogosto narekujejo družbeni pritiski in mediji. Tako kozmetična kirurgija pogosto ni izraz prave samouresničitve, temveč odziv na družbene norme, kar lahko ogroža avtonomijo in individualnost posameznika. Etika estetske kirurgije zato presega osebno izbiro in se dotika vprašanj o človeški naravi, družbenih standardih in resnični avtonomiji posameznika.

2.5.1 Omejitve raziskave

Omejitve v raziskavi vidimo v vključevanju člankov s polno dostopnostjo besedila, zaklenjenih člankih, vključevanju le nekaterih podatkovnih baz. Izbrani članki so bili v angleškem jeziku, saj je močno pomanjkanje člankov v slovenskem jeziku. Veliko raziskav se je prav tako nanašalo na splošno na plastično kirurgijo ter rekonstrukcijo in ne usmerjeno le na estetsko kirurgijo, tako da je bilo tudi tu veliko izključitev. Tako smo pridobili omejeno število vključenih raziskav in pridobili le nekatere raziskovalne prioritete. Rezultat tega je omejeno sklepanje in posploševanje ugotovitev raziskav. Kakovost vključenih raziskav smo subjektivno umeščali v hierarhijo dokazov. Obstaja možnost, da smo kakšno raziskavo neprimerno umestili v hierarhijo dokazov. Menimo tudi, da bi bilo bolje, če bi za to uporabljali ocenjevalna orodja, ki so prilagojena posamezni ravni raziskave.

2.5.2 Prispevek za stroko in nadaljnje raziskovalno delo

Pri pregledu literature smo ugotovili, da obstaja obsežna literatura v angleščini, ki obravnava etične dileme, povezane z lepotnimi operacijami. Poudarjen je pomemben vpliv medijev na odločitve o estetskih posegih ter na njihovo etičnost. Skozi leta se pojavljajo številne nove dileme, ki jih spremlja naraščajoče število operacij, pri čemer je ženska populacija še vedno bolj izpostavljena, vendar moški v zadnjih letih vztrajno sledijo. Tudi mladostniki, ki si želijo biti lepi in sprejeti, postajajo tarča estetskih norm. V Sloveniji pa tovrstnih raziskav ni veliko, kar odpira možnosti za novo raziskovalno delo. Da bi se zmanjšale težave, povezane z odločitvami posameznikov glede estetskih posegov, bi bilo smiselno vzpostaviti enotne standarde in protokole. Ti bi omogočili boljšo kontrolo in prispevali k večji varnosti pacientov.

3 ZAKLJUČEK

Kozmetična kirurgija se je skozi zgodovino razvila iz ekskluzivne prakse v široko dostopno možnost za izboljšanje videza, ki je danes na voljo številnim posameznikom po vsem svetu. Ta trend je posledica naraščajoče osredotočenosti na zunanji videz, saj fizične značilnosti pogosto veljajo za indikatorje osebne uspešnosti in družbenega statusa. Globalizacija, kulturne spremembe in izboljšanje življenjskih pogojev, so dodatno spodbudili širjenje estetskih posegov, katerih cilj je povečanje samozavesti, izboljšanje videza in doseganje boljše socialne sprejetosti. Kljub tem pozitivnim vidikom se s povečevanjem povpraševanja po estetskih posegih pojavljajo tudi pomembna etična vprašanja. Sodobna kozmetična kirurgija se pogosto sooča z dilemami, povezanimi s komercializacijo in tržnimi interesi. Prej namenjena predvsem rekonstrukciji in izboljšanju videza, se je ta veja medicine v današnjem času znašla pod pritiskom dobička, kar lahko vodi do postavljanja komercialnih interesov nad resnične potrebe pacientov. Ena ključnih skrbi je, ali estetski posegi resnično koristijo pacientom, ali pa so le posledica tržnih pritiskov. Zato je nujno, da kozmetična kirurgija deluje v skladu z visokimi etičnimi standardi, ki zagotavljajo, da so pacienti ustrezno informirani o tveganjih, dolgoročnih posledicah in realnih rezultatih posegov. S tem se zmanjšuje tveganje, da bi bili pacienti zaradi komercialnih interesov zavedeni v odločitve, ki niso v njihovo korist.

Zdravstvena nega ima pomembno vlogo pri zagotavljanju celostne podpore pacientom, ki razmišljajo o estetskih posegih. Zdravstveni delavci morajo pacientom nuditi temeljite informacije o tveganjih, koristi ter dolgotrajnih posledicah posegov, kar omogoči, da pacienti sprejmejo informirane in premišljene odločitve. Kvalitetno svetovanje, ki vključuje fizično, psihološko in čustveno podporo, je ključno za preprečevanje telesnih in duševnih poškodb, ki se lahko pojavijo zaradi nerealnih pričakovanj ali prehitrih odločitev. Zdravstvena nega torej ne vključuje le spremljanja postopka, temveč tudi pomoč pri upravljanju pričakovanj in obvladovanju potencialnih posledic.

Raziskava je razkrila pozitivne in negativne aspekte estetske kirurgije. Uspešno izvedeni posegi prispevajo k izboljšanju samopodobe in povečanju osebnega zadovoljstva, kar

lahko pozitivno vpliva na njihovo kakovost življenja. Po drugi strani pa raziskava opozarja na pomembne izzive in tveganja, povezane z estetsko kirurgijo. Nerealna pričakovanja in pomanjkanje celovitih informacij, o možnih tveganjih in dolgoročnih posledicah, lahko privedejo do nezadovoljstva in razočaranja. Pomembno je, da posamezniki, ki razmišljajo o estetskih posegih, pristopijo k odločitvi z obsežnim razumevanjem in realnimi pričakovanji. Zavedanje vseh vidikov postopkov in njihovimi morebitnimi posledicami, je ključno za zagotavljanje, da se koristi posegov pretehtajo v primerjavi z morebitnimi tveganji. Za doseganje pozitivnih rezultatov in preprečevanje negativnih izidov je pomembno kakovostno in celostno svetovanje in informiranje pred posegom. Moramo se zavedati konstantnega razvoja in izzivov, ki jih ta veja medicine prinaša: vpogled v kompleksne etične dileme, s katerimi se strokovnjaki soočajo, in poudarjanje potrebe po natančnejšem preučevanju in obravnavi teh vprašanj v prihodnosti.

4 LITERATURA

Ahčan, U. & Klarendić, G., 2015. Trendi v estetski kirurgiji. In: U. Ahčan, ed. *Super market lepote. Z ostrino uma in ostrino noža*. Ljubljana: samozaložba, pp. 28-48.

Amzy, N. & Rukiah, Y., 2019. Ethical issues in cosmetic surgery for women: self-actualization or manipulation? *Human Narratives*, 1(1), pp. 39-44. 10.30998/hn.v1i1.98.

Asare, P., Ansah, E.W. & Sambah, F., 2022. Ethics in healthcare: Knowledge, attitude and practices of nurses in the Cape Coast Metropolis of Ghana. *Plos One*, 17(2), pp. 2-3. 10.1371/journal.pone.0263557.

Atiyeh, B.S., Rubeiz, M.T. & Hayek, S.N., 2020. Aesthetic/Cosmetic Surgery and Ethical Challenges. *Aesthetic Plastic Surgery*, 44, pp. 1364-1374. 10.1007/s00266-020-1821-z.

Aveyard, H., 2014. *Doing a literature review in health and social care: A practical guide*. London: McGraw-Hill Education. 10.7748/nr.18.4.45.s2.

Barone, M., Cogliandro, A. & Persichetti, P., 2017. Ethics and Plastic Surgery/What is Plastic Surgery? *Archives of Plastic Surgery*, 44(01), pp. 90-92. 10.5999/aps.2017.44.1.90.

Berjaoui, A. & Chahine B., 2023. Body dysmorphic disorder among Lebanese females: A cross-sectional study. *Journal of Cosmetic Dermatology*, 23(2), pp. 591-599. 10.1111/jocd.16003.

Berkopec, M., 2018. Profesionalni etični kodeks. In: M. Ažman, K. Pirš, I. Keršič, A. Krajnc, S. Habet, M. Berkopec & A. Prelec, eds. *Utrip*. Ljubljana: Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije – Zveza strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije, Kodeks etike v zdravstveni negi in oskrbi Slovenije, Kodeks etike za babice Slovenije, pp. 32-35.

Bonell, S., Barlow, F.K. & Griffiths, S., 2021. The cosmetic surgery paradox: Toward a contemporary understanding of cosmetic surgery popularisation and attitudes. *Body Image*, 38, pp. 230-240. 10.1016/j.bodyim.2021.04.010.

Brstilo Lovrić, I., Zujić, P. & Škomrlj, M., 2023. O profilu zainteresiranih estetičara ili studenata grada Zagreba otvorenih za estetsku kirurgiju. *Kroatologija*, 14(1), pp. 361-384. 10.59323/k.14.1.16.

Cevnik, L., 2015. *Vpliv vrednotnih orientacij na telesno samopodobo in lepotne telesne prakse mladih žensk v Sloveniji, na Hrvaškem in v Srbiji: doktorska disertacija*. Maribor: Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, oddelek za sociologijo.

Cotofana, S., Mehta, T., Davidovic, K., Swift, A., Rohrich, R.J., Biesman, B.S., Gold, M., Nikolis, A., Dayan, S. & Alfertshofer, M., 2024. Identifying Levels of Competency in Aesthetic Medicine: A Questionnaire-based Study, *Aesthetic Surgery Journal*, 44(10), pp. 1-13. 10.1093/asj/sjae096.

Da Prato, E.B., Cartier, H., Margara, A., Molina, B., Tateo, A., Grimolizzi, F. & Spagnolo, A.G., 2024. The ethical foundations of patient-centered care in aesthetic medicine. *Philosophy, Ethics, and Humanities in Medicine*, 19(1), pp. 2-7. 10.1186/s13010-024-00151-1.

Feng, L.F., 2020. Characteristics and emerging trends in modern aesthetic medicine. *Chinese Medical Journal*, 133, pp. 741-742. 10.1097/CM9.0000000000000679.

Griffiths, D. & Mullock, A., 2017. Cosmetic Surgery: Regulatory Challenges in a Global Beauty Market. *Health Care Analysis*, 26, pp. 220-234. 10.1007/s10728-017-0339-5.

Gupta, N., Dorfman, R., Saadat, S. & Roostaeian, J., 2020. The Plastic Surgery Social Media Influencer: Ethical Considerations and a Literature Review. *Aesthetic Surgery Journal*, 40(6), pp. 691-699. 10.1093/asj/sjz329.

Halbwachs, H.K., Eder, J., Klemenc, D. & Velepčič, M., 2024. *Kodeks etike v zdravstveni negi Slovenije*. Ljubljana: Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije – Zveza strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije.

Harth, W., 2017. Was ist Schönheit? Manifest einer ästhetischen Charaktermedizin. *Der Hautarzt*, 68(12), pp. 950-958. 10.1007/s00105-017-4051-z.

Khunger, N. & Pant, H., 2021. Cosmetic Procedures in Adolescents. What's Safe and What Can Wait? *Indian Journal of Paediatric Dermatology*, 22(1), pp. 12-20. 10.4103/ijpd.IJPD_53_20.

Klarendić, G., 2015. Antikvariat lepote. In: U. Ahčan, ed. *Super market lepote. Z ostrino uma in ostrino noža*. Ljubljana: samozaložba, p. 16.

Kovač, E., 2015. Po lepoti k resnici: Esej o estetiki obličja. In: B. Kuhar & A. Klemenc, eds. *Lepo. O lepoti, staranju in estetski kirurgiji*. Ljubljana: eBesede, d.o.o, pp. 176-177.

Latham, M. & McHale, J.V., 2020. Historical backdrop to cosmetic procedures and their regulation. In: M. Latham & J.V. McHale, eds. *The Regulation of Cosmetic Procedures: Legal, Ethical and Practical Challenges*. London: Routledge, pp. 6-18. 10.4324/9780429952661.

Lim, B., Seth, I., Marcaccini, G., Susini, P., Cuomo, R. & Rozen, W., 2024. Regulatory frameworks in plastic and cosmetic surgery: a comparative scoping review across Australia, United Kingdom, and Italy. *Gland Surgery*, 13(8), pp. 1561-1572. 10.21037/gS-24-244.

Lunceford, B., 2016. Ethical Dimensions of Cosmetic Surgery. *International Journal of Technoethics*, 7(2), pp. 28-47. 10.4018/ijt.2016070102.

Madan, S., Basu, S., Ng, S. & Ching Lim, E.A., 2018. Impact of Culture on the Pursuit of Beauty: Evidence from Five Countries. *Journal of International Marketing*, 26(4), pp. 54-68. 10.1177/1069031x18805493.

Milfelner, B. & Kikel, T.V., 2016. Factors differentiating womens attitudes towards aesthetic services. *The Business and Management Review*, 7(3), pp. 42-47.

Montemurro, P., Porcnik, A., Heden, P. & Otte, M., 2015. The Influence of Social Media and Easily Accessible Online Information on the Aesthetic Plastic Surgery Practice: Literature Review and Our Own Experience. *Aesthetic Plastic Surgery*, 39(2), pp. 270-277. 10.1007/s00266-015-0454-3.

Mrak, B., 2016. Etika u estetskoj medicini. *Jahr–European Journal of Bioethics*, 7(1), pp. 33-44.

Nejadsarvari, N. & Ebrahimi, A., 2014. Different Aspects of Informed Consent in Aesthetic Surgeries. *World journal of plastic surgery*, 3(2), pp. 81-86.

Nejadsarvari, N., Ebrahimi, A., Ebrahimi, A. & Hashem-Zade, H., 2016. Medical Ethics in Plastic Surgery: A Mini Review. *World Journal of Plastic surgery*, 5(3), pp. 207-212.

Page, M.J., McKenzie, J.E., Bossuyt, M.P., Boutron, I., Hoffmann, C.T., Mulrow, D.C., Shamseer, L., Tetzlaff, M.J., Akl, A.E., Brennan, E.S., Chou, R., Glanville, J., Grimshaw, M.J., Hróbjartsson, A., Lalu, M.M., Li, T., Loder, E.E., Mayo-Wilson, E., McDonald, S., McGuinness, A.L., Stewart, A.L., Thomas, J., Tricco, C.A., Welch, A.V., Whiting, P. & Moher, D., 2021. The PRISMA 2020 statement: an updated guideline for reporting systematic reviews. *BMC Systematic Reviews*, 10(1), pp. 1-11. 10.1186/s13643-021-01626-4.

Polit, D.F. & Beck, C.T., 2021. *Nursing research: generating and assessing evidence for nursing practice*. 11th ed. Philadelphia: Wolters Kluwer.

Rahman, E. & Nahai, F., 2024. Article Navigation Converging on a Singular Path: Revealing Contrasting Perspectives on Evidence Levels in Aesthetic Medicine and Surgery. *Aesthetic Surgery Journal*, Volume, 44(1), pp. 98-103. 10.1093/asj/sjad310.

Ramirez, S., Cullen, C., Ahdoot, R. & Scherz, G., 2024. The Primacy of Ethics in Aesthetic Medicine: A Review. *Plastic and Reconstructive Surgery - Global Open*, 12(6), pp. 1-8. 10.1097/GOX.0000000000005935.

Rufai, S.R. & Davis, C.R., 2014. Aesthetic surgery and Google: ubiquitous, unregulated and enticing websites for patients considering cosmetic surgery. *Journal of Plastic Reconstructive & Aesthetic Surgery*, 67(5), pp. 640-643. 10.1016/j.bjps.2014.01.009.

Sisti, A., Aryan, N. & Sadeghi, P., 2021. What is Beauty? *Aesthetic Plastic Surgery*, 45(5), pp. 2163-2176. 10.1007/s00266-021-02288-2.

Sun, M.D. & Rieder, E., 2021. Obsessive Compulsive Disorder and Body Dysmorphic Disorder in the Cosmetic Patient. *Essential Psychiatry for the Aesthetic Practitioner*, 15, pp. 157-167. 10.1002/9781119680116.ch15.

Takáč, P., 2020. Current issues in aesthetics and beyond: Revisiting lookism. *Ethics & Bioethics*, 10(1-2), pp. 59-68. 10.2478/ebce-2020-0005.

The International Society of Aesthetic Plastic Surgery (ISAPS), 2022. *Global Survey 2022: Full report and press release in English*. [online] Available at: <https://www.isaps.org/#> [Accessed 23 November 2023].

Tratnik, S., 2016. *Vloga medicinske sestre v estetski kirurgiji: diplomsko delo*. Maribor: Univerza v Mariboru, Fakulteta za zdravstvene vede.

Verrastro, V., Fontanesi, L., Liga, F., Cuzzocrea, F. & Gugliandolo, M.C., 2020. Fear the Instagram: beauty stereotypes, body image and Instagram use in a sample of male and

female adolescents. *Qwerty - Interdisciplinary Journal of Technology, Culture and Education*, 15(1), pp. 31-49. 10.30557/QW000021.

Voese, C.F., Kleinpaul, V. & William, R.P., 2015. Esthetic plastic surgery: Experiences concerning corporal (re) constructions and implications for nursig. *Revista de Rede de Enfermagem do Nordeste*, 16(2), p. 190. 10.15253/2175-6783.2015000200007.

Walker, C.E., Krumhuber, E.G., Dayan, S. & Furnham, A., 2019. Effects of social media use on desire for cosmetic surgery among young women. *Current Psychology*, 40, pp. 3355-3364. 10.1007/s12144-019-00282-1.

Wieczorkowska, M., 2018. Ethical dilemmas of aesthetic medicine: Between restorative medicine and the commercialisation of the body. *Annales. Ethics in Economic Life*, 21(5), pp. 95-107. 10.18778/1899-2226.21.5.08.

Wong, C.H., Wu, W.T. & Mendelson, B., 2021. Invited Discussion on: What is Beauty? *Aesthetic Plastic Surgery*, 45(5), pp. 2177-2179. 10.1007/s00266-021-02401-5.

Wu, Y., Mulkens, S. & Alleva, J.M., 2022. Body image and acceptance of cosmetic surgery in China and the Netherlands: A qualitative study on cultural differences and similarities. *Body Image*, 40, pp. 30-49. 10.1016/j.bodyim.2021.10.007.

Young Park, B., Kwon, J., Kang, S.R. & Hong, S.E., 2016. Informed Consent as a Litigation Strategy in the Field of Aesthetic Surgery: An Analysis Based on Court Precedents. *Archives of Plastic Surgery*, 43(5), pp. 402-410. 10.5999/aps.2016.43.5.402.

Zakon o pacientovih pravicah (ZPacP), 2022. Uradni list Republike Slovenije št. 100/2022.

Zakon o zdravniški službi (ZZdrS), 2024. Uradni list Republike Slovenije št. 35/2024.